

Amsterdamse leerlijnen in beeld

Eindrapport

Renée van Schoonhoven

10 oktober 2008

Max Goote Kenniscentrum voor beroepsonderwijs en
volwasseneneducatie
Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen
Universiteit van Amsterdam
Postbus 94208
1090 GE Amsterdam

Tel.: 020 525 12 45

E-mail: R.vanSchoonhoven@uva.nl

Www.maxgoote.nl

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
1 Inleiding.....	7
1.1 Empirisch zicht op leerlijnen ontbreekt.....	7
1.2 Vraagstelling van het onderzoek	8
1.3 Verkenning naar databestanden	11
1.4 Opzet en leeswijzer.....	13
2 Onderwijsbestel in de stad.....	15
2.1 Enkele kengetallen over leerlijnen in Amsterdam.....	15
2.2 Segregatie en het onderwijs	18
2.3 De Amsterdamse cijfers.....	19
3 De metafoor van de doorlopende leerlijn.....	27
3.1 Over de doorlopende leerlijn.....	27
3.2 De Amsterdamse cijfers.....	30
3.3 De waaier en de paraplu	35
4 Doorstroom en etniciteit	37
4.1 Over allochtone leerlijnen	37
4.2 De Amsterdamse cijfers.....	38
4.3 Opmars door het onderwijsbestel?	47
5 Conclusies	49
5.1 Contouren in beeld.....	49
5.2 Discussie.....	52
Geraadpleegde literatuur	55
Bijlage: tabellen	59
Lijst van gebruikte afkortingen	85
Over de auteur	87

Woord vooraf

Het Expertisecentrum Beroepsonderwijs i.o. (ECBO) is een samenwerking tussen het Max Goote Kenniscentrum voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie en CINOP Expertisecentrum. Het wordt programmatisch aangestuurd door een programmaraad, bestaande uit vertegenwoordigers van de MBO Raad, Colo en het ministerie van OCW, onder leiding van een onafhankelijk voorzitter. MGK bve en CINOP EC voeren gezamenlijk het onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma 2008 van het Expertisecentrum Beroepsonderwijs uit, om zo een brugfunctie te vervullen tussen theorie en praktijk.

Onderwijs kwalificeert mensen voor een beroep, een vervolgopleiding, de arbeidsmarkt. Het onderwijs is daarmee een belangrijke schakel in het functioneren van onze economie en samenleving. Het overgrote deel van onze beroepsbevolking verkrijgt via het onderwijsbestel door middel van het diploma een paspoort tot de arbeidsmarkt. Het onderwijs legt voor het directe functioneren van al die mensen én voor hun vermogen tot ‘een leven lang leren’ een essentiële basis voor productiviteit en innovatie in onze economie.

Maar dat is nog niet alles. Het onderwijsbestel en met name de leerloopbanen die daarin mogelijk zijn, creëert voor individuen ook kansen op het bereiken van een (hoger) kwalificatieniveau. Zo biedt het mbo een brug naar het hbo, het hbo een brug naar het wo, voor die mensen die op jongere leeftijd niet direct in de hogere onderwijsniveaus terecht zijn gekomen. Voor weer andere mensen biedt het mbo exclusieve kansen om met (een deel van) een startkwalificatie de arbeidsmarkt te kunnen betreden. Het bestel vervult daarmee een belangrijke sociale functie: het voorziet in diverse opleidingsroutes om mensen blijvend kansen te bieden in de samenleving.

Hoe wordt nu door jongeren in een grote stad als Amsterdam gebruik gemaakt van dit bestel? Hoe stromen zij door van vmbo naar mbo, van havo naar hbo en van vwo naar wo? En wat voor jongeren zijn het, zijn er verschillen in hun etniciteit en in woonwijk en stadsdeel? Hoe gesegregeerd is zo gezegd het onderwijsbestel in Amsterdam? Welke groepen jongeren maken van de kansen die zij geboden krijgen, méér gebruik dan andere? Is het zo dat allochtone jongeren zich na het voortgezet onderwijs afkeren van het vervolgonderwijs of maken zij er juist méér en effectiever gebruik van dan autochtone jongeren?

Het Max Goote Kenniscentrum bve heeft in opdracht van de Adviesraad Diversiteit en Integratie -een orgaan van het College van B&W van Amsterdam- op basis van databestanden onderzocht hoe de Amsterdamse leerlijnen er grosso modo uitzien. Het onderzoek levert verrassende uitkomsten op, die u in deze rapportage kunt nalezen. Het onderzoek werpt ook licht op datgene wat we nog niet weten over leerlijnen, en op wat nog niet of niet voldoende bekend is op grond van beschikbare databestanden.

In het kader van de ontwikkeling naar meer ‘evidence based’ beleid is het van belang de komende tijd juist ook aan deze informatie- en kennislacunes aandacht te besteden. Dit onderzoek zou niet hebben kunnen plaatsvinden zonder de medewerking van Adri Compen (ROC van Amsterdam), Silvie Chin en Orm Muilwijk (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam), Erik Fleur en Erik Smits (CFI) en Jet Benjamins (Hogeschool van Amsterdam). We willen hen bijzonder danken voor hun bereidheid actief mee te denken aan onderzoeksopzet én voor hun in de praktijk gebleken inzet de voor dit onderzoek benodigde data beschikbaar te stellen.

Prof. dr. Sjoerd Karsten
Directeur Max Goote Kenniscentrum

1 Inleiding

1.1 Empirisch zicht op leerlijnen ontbreekt

Amsterdam telt op een bevolking van zo'n 750.000 inwoners, ruim 200.000 personen die op enigerlei wijze een door het Rijk bekostigde opleiding volgen. De grootste groep daarvan bestaat uit kinderen in het primair onderwijs (30%), qua volume gevolgd door studenten op universiteiten (22%), leerlingen in het voortgezet onderwijs (16%, hogeschoolstudenten (16%) en deelnemers aan mbo-opleidingen (15%). Het gaat bij elk van deze groepen om enorme aantallen. Alleen al in het basisonderwijs gaat het om ruim 56.000 kinderen, in het voortgezet onderwijs om zo'n 35.000 leerlingen en in het mbo om een kleine 30.000 deelnemers. Het gaat om veel mensen die in hun dagelijks leven in Amsterdam bezig zijn met het verwerven van kennis, vaardigheden en competenties.

Hoewel het om grote aantallen gaat en om zoiets belangrijks als leren en ontwikkelen door middel van het onderwijs, is niet zoveel bekend over hoe deze leerlinggroepen zijn samen gesteld: wat zijn hun kenmerken, waar komen ze vandaan, waar wonen ze nu, welke onderwijsloopbaan hebben ze tot nu toe gekend? Informatie die inzicht geeft in de leerlingstromen zoals die zich door het onderwijsbestel in een stad als Amsterdam heen bewegen, is nog niet of nauwelijks voorhanden.

Uiteraard weten we wel hoeveel onderwijsdeelnemers er zijn en op welke scholen zij onderwijs volgen. Ook hebben we -vooral door de onderzoeken van de Amsterdamse diensten O+S (Dienst Onderzoek en Statistiek) en DMO- zicht op enkele achtergrondkenmerken van leerlingen in vooral het basis- en voortgezet onderwijs. Zo weten we onder meer dat het Amsterdamse basis- en voortgezet onderwijs in bepaalde delen van de stad getekend wordt door segregatie naar etniciteit (Dienst O+S, 2008a en 2008b; DMO, 2006).

Maar waar nog niet of nauwelijks zicht op is, is de vraag of en hoe leerlingen vanuit het voortgezet onderwijs doorstromen naar vervolgonderwijs. Hoeveel leerlingen gaan na hun havo- of vwo-opleiding doorstuderen aan een universiteit of hogeschool en hoe staat het met de doorstroom vmbo-mbo? Hoe zijn deze Amsterdamse leerlijnen te beschrijven: om wat voor type leerlingen gaat het? Kortom: hoe zien de doorlopende leerlijnen in een grote stad als Amsterdam er uit?

Op landelijk niveau bestaat enig zicht op hoe leerlingen zich door ons onderwijsbestel heen bewegen. In tabel 1.1 zijn enkele kerncijfers over deze doorstroom opgenomen (Min. OCW, 2006).

Tabel 1.1 Leerlijnen in beeld, landelijk¹**Van alle 100 leerlingen die instromen in het basisonderwijs (inclusief sbao en so):**

- gaan er 95 door naar de onderbouw van vmbo/havo/vwo;
- 3 naar het praktijkonderwijs; en
- 2 naar het voortgezet speciaal onderwijs.

Van de 95 leerlingen in de onderbouw van vmbo/havo/vwo, gaan er

- 38 naar de bovenbouw havo/vwo; en
- 54 naar de bovenbouw vmbo.

Van de 54 vmbo-leerlingen gaan er vervolgens

- 42 naar het mbo;
- 6 naar havo/vwo; en
- 7 stromen uit uit het onderwijs.

Van de 38 havo/vwo-leerlingen

- gaan er 3 naar het mbo; en
- 38 naar het hbo of wo.

Het mbo kent een ongediplomeerde uitstroom van 13 leerlingen. Het hbo-wo wordt door 18 studenten ongediplomeerd verlaten, waarvan er 14 instromen in het mbo.

Volgens deze cijfers behalen uiteindelijk van elke 100 po-leerlingen, er 70 een startkwalificatie waarvan 30 een diploma in het hoger onderwijs. Aan dit landelijk beeld vergelijkbare cijfers over Amsterdamse leerlijnen zijn zoals gezegd nog niet voorhanden.

Beleidsmatig gezien is er -zowel landelijk als ook in de stad Amsterdam- de laatste jaren wel degelijk aandacht voor doorlopende leerlijnen, voor aansluiting tussen onderwijsstelsels. Premisse die daarbij wordt gehanteerd is dat door verbetering van de overgangen tussen onderwijsstelsels het voortijdig schoolverlaten wordt verminderd en meer mensen in de richting van een hogere kwalificatie worden geleid. Een onderwijsbestel dat effectiever werkt, draagt bij aan de beleidsmatige ambitie dat Nederland zich ontwikkelt tot een hoogwaardige kenniseconomie in Europa.

1.2 Vraagstelling van het onderzoek

De Adviesraad Diversiteit en Integratie Amsterdam adviseert het College van B&W over maatschappelijke vraagstukken op het gebied van diversiteit en integratie. In lijn

¹ Bekend is dat cijfers over leerlijnen en voortijdig schoolverlaten niet robuust zijn, in die zin dat zij afhankelijk zijn van onder meer gehanteerde definities en het moment en de kwaliteit van data-invoer. Onderkend wordt dat school- en verzuimregistraties niet volledig sluitend zijn (Inspectie, 2006a en 2006b; Van der Steeg & Webbink, 2006).

met deze opdracht heeft de raad sinds zijn instelling in 2004 onder meer enkele adviezen uitgebracht over doorlopende leerlijnen in Amsterdam.

In 2005 heeft de raad in *Een cruciaal schooladvies* gekeken naar de overgang tussen het basis- en voortgezet onderwijs. Een belangrijke constatering van de raad in dit advies is dat het anno 2005 niet mogelijk is betrouwbare gegevens uit diverse registraties - zowel landelijke als stedelijke registraties- te putten die concreet zicht geven op deze cruciale schakel in de onderwijsloopbaan van Amsterdamse leerlingen. Met name informatie over de vraag hoe allochtone leerlingen de overstap van basis- naar voortgezet onderwijs maken, wordt node gemist (Adviesraad Diversiteit en Integratie, 2005).

In 2006 kijkt de Adviesraad in *Het vmbo werkt!* vooral naar het vmbo in Amsterdam: hoe is het vmbo veranderd en waar kunnen verdere verbeteringen in worden aangebracht? Ook in dit advies wordt aangegeven dat empirische informatie over de overgang van leerlingen tussen het vmbo en mbo -waaronder veel allochtone leerlingen- vooralsnog ontbreekt. Op grond van interviews en gesprekken signaleert de raad wel dat deze overgang een enorme diversiteit moet kennen: “leerlingen waaieren uit naar (zeer) veel verschillende mbo-instellingen en -richtingen. Het is daardoor voor de vmbo-scholen erg lastig om te zien waar het precies fout loopt en met wie en of leerlingen na uitval een andere opleiding kiezen.” (Adviesraad Diversiteit en Integratie, 2006).

Tegen deze achtergrond heeft de Adviesraad aan het Max Goote Kenniscentrum gevraagd te onderzoeken of en in hoeverre het anno 2008 mogelijk is empirisch zicht te geven op de vraag hoe de leerlijnen van Amsterdamse jongeren er uit zien. Daarbij is de keuze gemaakt te kijken naar de leerlijnen op het snijvlak van het voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo) en het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo).

De vraagstelling die ten grondslag ligt aan het onderzoek luidt:

Hoe ziet de doorstroom van Amsterdamse leerlingen van het voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo) naar het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo) in Amsterdam er uit en kunnen ten aanzien van die doorstroom succes- en faalfactoren worden aangewezen?

Het onderzoek richt zich met deze vraagstelling primair op jongeren die in Amsterdam wonen en in deze stad ook onderwijs volgen. Dat betekent dat het onderzoek zich in eerste instantie niet richt op jongeren die in Amsterdam onderwijs volgen maar in een andere gemeente woonachtig zijn. Anders geformuleerd: de (boven)regionale functie van het onderwijs in Amsterdam staat niet centraal in dit onderzoek. Wel komt deze (boven)regionale functie in het onderzoek aan de orde daar waar blijkt dat jongeren ná hun voortgezet onderwijs naar Amsterdam verhuizen en aldaar hun onderwijsloopbaan voortzetten. Met name in het hbo en wo is dat het geval. Primaire focus in het onderzoek vormt echter zoals gezegd de groep van Amsterdamse jongeren die in Amsterdam onderwijs volgt.

Omdat het onderzoek zich richt op actieve onderwijsdeelnemers, vallen (voortijdig) schoolverlaters eveneens buiten de scope van het onderzoek.

De centrale vraagstelling is ten behoeve van de uitvoering van het onderzoek onderverdeeld in drie deelvragen.

1 *Is het op grond van beschikbare data mogelijk de Amsterdamse leerlijnen -i.c. de doorstroom van vo-leerlingen naar vervolgonderwijs- in kaart te brengen?*

De vraagstelling die in het onderzoek centraal staat, kan worden onderzocht aan de hand van longitudinaal, cohortsgewijs onderzoek. Denkbaar is een onderzoeksopzet waarbij -zoals landelijk bij bijvoorbeeld de zogeheten VOCL-studies²- een integrale leerlingpopulatie (dan wel een steekproef daaruit) vanaf het Amsterdamse basisonderwijs zo'n vijftien tot twintig jaar wordt gevolgd in haar gang door het onderwijsbestel.

Een dergelijke onderzoeksaanpak zal naar verwachting een enorme rijkdom aan informatie en kennis opleveren. Maar omdat het ook een langdurige onderneming is, is in het onderhavige onderzoek niet voor zo'n benadering gekozen. Besloten is te bezien of en in hoeverre op grond van beschikbare databestanden bij onderwijs(gerelateerde-)instellingen gegevens van leerlingen zo aan elkaar te verbinden zijn dat langs die weg de Amsterdamse leerlijnen in beeld kunnen worden gebracht.

De veronderstelling daarbij is dat de invoering van het persoonsgebonden onderwijsnummer inmiddels dusdanig ver in het onderwijs is voortgeschreden, dat bestanden van het mbo, hbo en wo in Amsterdam -al dan niet aangevuld met gegevens uit de leerplichtregistratie van de gemeente Amsterdam- via dat persoonsgebonden nummer aan elkaar koppelbaar zijn. Vanuit die veronderstelling is het denkbaar één databestand te genereren met daarin alle jongeren die in Amsterdam wonen en aldaar ook staan ingeschreven op mbo, hbo of wo. Een dergelijk bestand zou via het persoonsgebonden nummer ook zicht kunnen geven op de vraag op welke school voor voortgezet onderwijs de jongeren onderwijs hebben gevolgd voorafgaand aan het mbo, hbo of wo. Terugkijkend op de vo-loopbaan van de jongeren die nu mbo, ho of wo volgen, kan zo informatie worden gegenereerd over de leerlijnen in Amsterdam.

In het onderzoek wordt daarom eerst op grond van een verkenning nagegaan of en in hoeverre zo'n integraal bestand vanuit diverse bestaande registraties te realiseren is. In paragraaf 1.3 van dit hoofdstuk beschrijven we de uitkomst van deze verkenning.

2 *Hoe zien deze Amsterdamse leerlijnen er uit, in termen van:*

- *typen leerroutes: vo-mbo, vo-hbo, vo-wo;*
- *kenmerken van de leerlingen: leeftijd, etniciteit, wijk, geslacht?*

Op het moment dat zo'n integraal bestand voor onderzoek beschikbaar is, zou het ook mogelijk moeten zijn inzichtelijk te maken hoe de leerlijnen er uit zien van de

² Deze studies worden in opdracht van het CBS uitgevoerd door diverse onderwijsonderzoekinstellingen.

deelnemers die nu mbo, hbo dan wel wo volgen. Zien de leerlijnen van vmbo naar mbo er anders uit dan die van havo naar hbo en van vwo naar wo? Kunnen achtergrondkenmerken van deze jongeren in beeld worden gebracht: wat is hun leeftijd, geslacht, etniciteit, en in welk deel van de stad wonen zij? Zijn er in dit opzicht verschillen tussen de vmbo-mbo-, havo-hbo- en vwo-wo-groepen? De tweede stap van het onderzoek richt zich op het beantwoorden van deze vragen. In de hoofdstukken 2 tot en met 4 wordt verslag gedaan van deze onderzoeksresultaten.

3 *Is het mogelijk de informatie over Amsterdamse leerlijnen te verbinden met informatie over kenmerken van de vo-scholen waarop onderwijs is gevolgd, zodanig dat indicaties zijn te verkrijgen zijn over schoolkenmerken die doorstroom bevorderen?*

Vervolgens is het voornemen na te gaan of de patronen van leerlingkenmerken die mogelijk zichtbaar worden in antwoord op de voorgaande vraag, te verbinden zijn aan kenmerken van vo-scholen waarop voorafgaand aan het mbo, hbo of wo onderwijs is gevolgd. Dat zou licht kunnen werpen op de vraag of en zo ja welke schoolkenmerken doorstroom bevorderen. In hoofdstuk 5 komen we terug op deze deelvraag.

1.3 Verkenning naar databestanden

Het onderzoek is in de periode februari - maart 2008 begonnen met de vraag: welke relevante databestanden zijn er en kunnen deze ook voor dit onderzoek worden aangewend?

Er is contact gelegd en gesproken met de volgende instanties:

- het ROC van Amsterdam (ROCvA);
- de Hogeschool van Amsterdam (HvA);
- de centrale Leerling en Administratie Sectie (LAS) van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam;
- het Elektronisch Loket Kernprocedure & Keuzegids (ELKK) van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam;
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS);
- Informatie Beheer Groep (IBG);
- Centrale Financiën Instellingen (CFI).

ROCvA en HvA bleken bereid aan het onderzoek mee te werken en gegevens beschikbaar te stellen. Uit deze contacten kwam tevens naar voren dat bij de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling mogelijk ook voor dit onderzoek relevante data beschikbaar zouden zijn. En dan met name voor die jongeren die staan ingeschreven op het mbo en nog geen startkwalificatie hebben behaald: hun loopbaan wordt immers in beeld gehouden door de centrale Leerling en Administratie Sectie tót het moment dat zij die startkwalificatie wel hebben behaald. Ook LAS bleek vervolgens bereid tot medewerking aan het onderzoek.

Die bereidheid was zeer zeker ook aanwezig bij het ELKK, maar aangezien dit loket nog maar recent voor de overgang vmbo-mbo is opengesteld, is begin 2008 nog te weinig voor dit onderzoek relevante data in dit systeem voorhanden.

Met CBS is contact gezocht; hieruit bleek dat ook via CBS onder voorwaarden relevante data beschikbaar kon worden gesteld, zij het dat gegevens over 2007 nog niet leverbaar bleken.

Aansluitend is contact gelegd met de Informatiebeheer Groep Groningen, aangezien daar in verband met studiefinanciering gegevens van hbo- en wo-studenten worden bijgehouden. Door IBG is aangegeven dat in beginsel de voor dit onderzoek benodigde data wel beschikbaar is, maar dat deze in verband met capaciteitsproblemen niet geleverd kon worden. IBG heeft geadviseerd contact te leggen met CFI.

Op grond van de verkenning is besloten tot een ‘twee sporenstrategie’.

Ten eerste is ingezet op het verkrijgen van een zo compleet mogelijk databestand van Amsterdamse jongeren uit de LAS-registratie. Dit databestand zou dan een foto bevatten van de mbo-populatie uit LAS op drie meetmomenten, te weten 1-10-2005, 1-10-2006 en 1-10-2007. Per foto zou tevens een historisch bestand kunnen worden gevoegd waarin we zouden kunnen terugkijken op de vo-loopbaan van de geregistreerde jongere. Logischerwijze zou met dit bestand enkel het vo-mbo deel van de vraagstelling van ons onderzoek kunnen worden beantwoord.

Het betreffende databestand (hierna te noemen: het DMO-bestand) is in maart 2008 beschikbaar gesteld door LAS.

Ten tweede is ingezet op het verkrijgen van hierop aanvullende informatie over leerlijnen vo-hbo en vo-wo via CFI. Met de contactpersonen van het ROCvA en LAS is gezamenlijk een toelichtend gesprek gevoerd bij CFI. Uit dit gesprek kwam onder meer naar voren dat het wenselijk zou zijn de data-uitwisseling tussen CFI en gemeentelijke diensten als LAS te intensiveren (zie ook hoofdstuk 5). Aansluitend aan het gesprek is nader contact geweest tussen ons en CFI over het type voor het onderzoek benodigde data. Dit heeft eind april 2008 geleid tot aanlevering van één generiek databestand door CFI met daarin de gegevens van alle jongeren die in Amsterdam wonen en die op 1 oktober 2007 op één van de onderwijsinstellingen in deze stad onderwijs (mbo, hbo of wo) volgen. Per individu is in het bestand informatie opgenomen over kenmerken en de voorafgaande onderwijsloopbaan in 2003, 2004, 2005 en 2006. Met het CFI-bestand is het mogelijk de vraagstelling van ons onderzoek in belangrijke mate te beantwoorden.

In het CFI-bestand zijn overigens alleen de leerlijnen opgenomen van jongeren die onderwijs volgen aan een *bekostigde* instelling. Deelname aan erkend maar niet bekostigd onderwijs wordt door CFI niet geregistreerd. Dat geldt ook voor deelname aan niet door het Rijk erkende (bedrijfs)opleidingen. In hoofdstuk 5 komen we op dit punt terug.

Verder zijn in het CFI-bestand:

- a geen jongeren opgenomen die een opleiding in de sector landbouw volgen die door het ministerie van LNV wordt bekostigd. Dit betekent in concreto dat leerlingen en deelnemers die wonen in Amsterdam en onderwijs volgen bij het Wellantcollege Linnaeus niet in de tellingen vertegenwoordigd zijn. Op deze locatie volgen circa 360 leerlingen een vmbo- en circa 80 leerlingen een mbo-opleiding; dit komt neer op zo'n 2,5% respectievelijk 0,003% van het aantal vmbo- en mbo-deelnemers in Amsterdam³.
- b geen studenten opgenomen die een hbo-opleiding volgen aan de Amsterdamse locaties van INHOLLAND; dat komt doordat in de basisregistratie van CFI die benut is voor dit onderzoek geen onderscheid kan worden gemaakt tussen locaties van één school; alle studenten van alle INHOLLAND-locaties staan daardoor op één brinnummer geregistreerd; dit aantal kan helaas niet worden uitgesplitst naar locaties; van INHOLLAND is informatie verkregen over het aantal studenten dat het betreft: volgens de instelling volgen 2561 studenten onderwijs binnen de gemeentegrenzen van Amsterdam (2112 aan de Boelelaan, 449 aan de Louwesweg), dit is ruim 15% van het aantal hbo-studenten in Amsterdam.

Voor een deel valt de informatie uit het DMO-bestand samen met de informatie uit het CFI-bestand. Echter, de bestanden zijn in type opbouw en structuur niet identiek. Mede gelet op het feit dat het CFI-bestand voor de vraagstelling van ons onderzoek meer dekkend is dan het DMO-bestand, zullen we in deze rapportage met name putten uit het CFI-bestand. Daar waar de gegevens uit het DMO-bestand inhoudelijk aanvullend zijn op het CFI-bestand, rapporteren we uit het DMO-bestand. Als in plaats van uit het CFI-bestand, uit het DMO-bestand wordt geput, dan wordt dit duidelijk in de tekst vermeld.

1.4 Opzet en leeswijzer

Zoals uit de volgende hoofdstukken zal blijken komt aan de hand van dit onderzoek een redelijk gedetailleerd beeld beschikbaar van de Amsterdamse leerlijnen. Om de hoeveelheid informatie op een overzichtelijke wijze te presenteren, is ervoor gekozen de Amsterdamse leerlijnen in de volgende hoofdstukken themagewijs te beschrijven.

Uit de analyses die zijn verricht op de beschikbare data komen drie inhoudelijke thema's naar voren:

- Het verschil in etnische samenstelling van de groepen jongeren die een leerlijn kennen van vo naar mbo, van vo naar hbo en van vo naar wo in combinatie met het deel van de stad waarin zij wonen; dit gecombineerde verschijnsel van *segregatie naar onderwijsniveau en woonwijk* beschrijven we in hoofdstuk 2.

³ Bron: Wellantcollege, www.wellant.nl onder de knop Jaarverslagen en kengetallen; betreft cijfers 2006-2007. Percentages ontleend aan Dienst O+S, 2006-2007.

- Uit de data blijkt -zoals de Adviesraad in 2006 al signaleerde op grond van interviews en gesprekken- dat de overgang tussen het voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs in veel gevallen niet overeenkomt met de *metafoor van de doorlopende leerlijn*: in tijd en plaats direct aansluitende leerlijnen tussen voortgezet en vervolgonderwijs komen in Amsterdam namelijk vaker níet dan wél voor; dit thema wordt beschreven in hoofdstuk 3.

- In de doorstroom van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs zien we in de derde plaats belangrijke verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren; allochtone jongeren stromen vaker direct door naar vervolgonderwijs dan autochtone jongeren; dit thema van *verschil in doorstroom naar etniciteit* komt aan de orde in hoofdstuk 4.

In hoofdstuk 5 ronden we de rapportage af door mede bij wijze van samenvatting terug te keren naar de deelvragen en de probleemstelling van het onderzoek.

2 Onderwijsbestel in de stad

De deelname aan het onderwijs vanuit verschillende bevolkingsgroepen kent sinds jaar en dag verschillen. Zo beschreef de socioloog Van Heek samen met andere onderzoekers zo'n veertig jaar geleden de verschillen in onderwijsparticipatie naar sociaal-economische achtergrond van leerlingen (Van Heek et al., 1968). Scholieren uit de 'lagere sociale lagen' bleken minder kans te hebben op doorstroom naar vormen van (hoger) vervolgonderwijs.

In veertig jaar is er veel gebeurd in onze samenleving en in ons onderwijs. Belangrijke ontwikkeling is dat de samenstelling van de bevolking enorm is veranderd. Daar waar Van Heek et al. nog konden spreken over qua etniciteit redelijk homogeen samengestelde samenleving -met daarbinnen 'sociale lagen' naar sociaal economische status- daar is nu sprake van een naar etnische herkomst meer divers samengestelde bevolking. Deze herkomstverschillen zijn tevens zichtbaar in verschillen in onderwijsparticipatie (CBS, 2007; DMO, 2006; Herweijer & Bronneman-Helmers, 2007; Onderwijsraad, 2007a).

In dit hoofdstuk staan we niet alleen stil bij dit verschil in onderwijsparticipatie naar etniciteit, maar ook bij de ruimtelijke dimensie die dat verschil in Amsterdam krijgt doordat de leerlingen en studenten in uiteenlopende stadsdelen wonen.

Ter introductie op dit thema bespreken we in paragraaf 2.1 eerst een aantal basisgegevens van de Amsterdamse leerlijnen: over hoeveel deelnemers en studenten en deelnemers hebben we het eigenlijk, wat zijn hun kenmerken? Daarna gaan we in paragraaf 2.2 kort in op relevante en actuele literatuur over segregatie in het onderwijs in het algemeen en in het Amsterdamse onderwijs in het bijzonder. Aansluitend wordt in paragraaf 2.3 ingegaan op de ruimtelijke dimensie van het verschil in onderwijsdeelname naar etniciteit.

2.1 Enkele kengetallen over leerlijnen in Amsterdam

Allereerst beschrijven we in deze paragraaf de hoofdkenmerken van de Amsterdamse leerlijnen. In tabel 2.1 wordt aangegeven over hoeveel onderwijsdeelnemers per onderwijssector het in 2007 gaat.

Tabel 2.1 **Onderwijsdeelnemers per onderwijssector, naar geslacht***

	Mbo		Hbo		Wo	
	#	%	#	%	#	%
Mannen	8.487	46,9%	6.311	44,6%	9.328	41,4%
Vrouwen	9.618	53,1%	7.835	55,4%	13.179	58,6%
Totaal aantal	18.105	100,0%	14.146	100,0%	22.507	100,0%

* Tenzij anders vermeld zijn de gegevens in de tabellen gebaseerd op het CFI-bestand per teldatum 1 oktober 2007.

Er zijn ruim 18.000 jongeren die op 1 oktober 2007 in Amsterdam wonen en op dat moment ook staan ingeschreven bij een mbo-opleiding in Amsterdam. Daarnaast zijn er op datzelfde moment ruim 14.000 en 22.500 hbo- respectievelijk wo-studenten aan Amsterdamse instellingen die ook in Amsterdam wonen.

In elk van deze groepen is het aantal vrouwen in de meerderheid: in het mbo is 53% van de deelnemers vrouw, in het hbo gaat het om 55% en in het wo om maar liefst 59%. Deze oververtegenwoordiging van vrouwen in het vervolgonderwijs kan gezien worden als een uiting van de meer brede opmars van vrouwen in het onderwijsbestel: binnen het tijdsbestek van één generatie is het aandeel van vrouwen met een hoge opleiding in onze bevolking meer dan verdubbeld, terwijl datzelfde aandeel bij mannen slechts licht is gestegen (Latten & Van Dijk, 2007).

Van de mbo-deelnemers die in Amsterdam wonen volgt de meerderheid (67%) een mbo-opleiding bij het ROC van Amsterdam (zie tabel 2.2). Ongeveer 29% van de mbo-deelnemers volgt onderwijs bij het ROC van Amarantis (voorheen: ROC ASA).

Van de Amsterdamse hbo-studenten volgen de meesten (81%) een opleiding bij de Hogeschool van Amsterdam, gevolgd door zo'n 12% die onderwijs volgt aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Zoals aangegeven in de inleiding omvat het databestand helaas geen informatie over studentenaantallen van de Amsterdamse locaties van INHOLLAND.

Tweederde van de universitaire studenten die in Amsterdam wonen (67%) volgt de opleiding aan de Universiteit van Amsterdam (UvA); de andere wo-studenten (33%) staan ingeschreven bij de Vrije Universiteit (VU).

Tabel 2.2 **Onderwijsdeelnemers naar instelling***

Brinnummer	Naam	#	%
<i>Mbo</i>			
02PG	Hout- en meubileringscollege	254	1,4%
02PA	Mediacollege A'dam	485	2,7%
04EM	ROC Amarantis	5.173	28,6%
25PZ	ROC van Amsterdam	12.193	67,3%
<i>Totaal mbo</i>		18.105	100,0%
<i>Hbo</i>			
21UG	Hogeschool IPabo A'dam Alkmaar	323	2,3%
02BY	Gerrit Rietveld Academie	702	5,0%
21QA	A'damse Hogeschool voor de Kunsten	1.654	11,7%
28DN	Hogeschool van Amsterdam	11.467	81,1%
<i>Totaal hbo</i>		14.146	100,0%
<i>Wo</i>			
21PL	Vrije Universiteit Amsterdam	7.399	32,9%
21PK	Universiteit van Amsterdam	15.108	67,1%
<i>Totaal wo</i>		22.507	100,0%

* Studentenaantallen van de Amsterdamse locatie van INHOLLAND zijn helaas niet opgenomen in het databestand aangezien in het basisbestand van CFI alleen op het zogeheten brinniveau gegevens beschikbaar zijn; de aantallen van de Amsterdamse locatie zijn daardoor niet te distilleren uit het totaal van INHOLLAND.

Als we deze cijfers vergelijken met de aantallen deelnemers en studenten die geregistreerd staan bij deze instellingen⁴, komt duidelijk naar voren dat er méér deelnemers bij deze instellingen staan ingeschreven dan er in Amsterdam wonen. In het mbo is circa 61% van het aantal deelnemers ook woonachtig in deze stad; in het hbo ligt dat rond de 43% en in het wo rond de 51%. De overige deelnemers en studenten komen dagelijks van hun woonadres buiten de stad, naar Amsterdam toe om daar hun opleiding te volgen (onderwijsforensen van buiten naar binnen). Omgekeerd geldt natuurlijk ook dat er jongeren zijn die in Amsterdam wonen maar niet in deze stad naar het mbo, hbo of wo gaan (onderwijsforensen van binnen naar buiten). Voor het mbo beschikken we op grond van het DMO-bestand over een indicatie van de omvang van deze groep. Uit die informatie blijkt dat een kleine 10% van de jongeren die in Amsterdam wonen en een mbo-opleiding volgen, dat doet buiten de stad. Met name het ROC Regiocollege (Zaandam) en ROC Nova College (Haarlem) zijn in trek, maar ook worden door Amsterdamse jongeren mbo-opleidingen gevolgd in bijvoorbeeld Tilburg (slagersvakopleiding), Rotterdam (grafisch lyceum) en zelfs in Leeuwarden. Hoeveel Amsterdamse jongeren een hbo- of wo-opleiding volgen buiten Amsterdam is op basis van de beschikbare data niet bekend. In termen van leeftijd is er een verschil tussen de mbo-, hbo- en wo-deelnemers. De mbo-deelnemers uit het CFI-bestand zijn gemiddeld zo'n 21,5 jaar oud; de hbo-studenten zijn gemiddeld 23,9 jaar oud en de wo-studenten 23,8 jaar oud. Het verschil in leeftijden tussen mbo-deelnemers en hbo- en wo-studenten laat zich uiteraard

⁴ Vergelijking tussen de CFI-totale per sector per 1-10-2007 met de gegevens over het totaal aantal ingeschreven deelnemers op deze instellingen per 1-10-2006, ontleend aan Dienst Onderzoek en Statistiek Amsterdam.

verklaren doordat de instroom in het mbo doorgaans op jongere leeftijd plaatsvindt (vanaf 16 jaar in plaats van vanaf 17 of 18 jaar) en doordat de cursusduur van de mbo-opleidingen in een groot aantal gevallen korter is dan die van hbo- en wo-opleidingen.

2.2 Segregatie en het onderwijs

Dat het onderwijs in Nederland trekken van segregatie kent, is inmiddels als feit onomstreden. Segregatie in het onderwijs wordt onderscheiden in segregatie naar schoolsoort ('segregatie naar niveau') en segregatie als uitkomst van keuzeprocessen binnen schoolsoorten ('segregatie als keuze') (Karsten et al., 2003). Beide vormen van onderwijssegregatie zijn verbonden met segregatie van bevolkingsgroepen naar regio en woonwijk ('woonsegregatie').

Om met het punt van woonsegregatie te beginnen: aangezien de bevolking in het westen van ons land en dan met name die van de grote steden meer allochtonen kent, is op de scholen in de grote steden sprake van een concentratie van allochtone leerlingen. In 2006/2007 was in de vier grote steden 44% van de vo-leerlingen van niet-westerse allochtone afkomst. In de rest van Nederland was dat 11%. Mede door de bevolkingssamenstelling geldt de meerderheid van de vo-scholen in Amsterdam (52%) als een 'gekleurde' school (CBS, 2007).

Ook binnen Amsterdam zijn er uiteraard verschillen. Autochtonen en Amsterdammers van Turkse en Marokkaanse herkomst wonen in de stad het liefst in de 'eigen' etnische stadsdelen bij elkaar (Dienst O+S, 2008a). Autochtonen wonen het meest in Jordaan, Oud-West, Zuid, de Rivierenbuurt, Watergraafsmeer en in Amsterdam-Noord. Turken en Marokkanen wonen vaak in het westen van de stad, terwijl Surinamers vaak in Zuidoost, Oost en Noord gevestigd zijn. Overige etniciteiten wonen in toenemende mate aan de rand van de stad (Nieuw West, Noord en Zuidoost) (idem). Verschillen in de samenstelling van de wijk zijn ook terug te vinden in de samenstelling van de leerlingpopulaties van scholen; met name geldt dit voor het primair onderwijs en de eerste jaren van het voortgezet onderwijs.

'Segregatie naar onderwijsniveau' komt tot uiting in het feit dat in het voortgezet onderwijs allochtonen oververtegenwoordigd zijn in het vmbo, en daarbinnen vaker een lagere leerweg volgen dan autochtonen (CBS, 2007). Ook in Amsterdam is dit zichtbaar: het havo/vwo telt zo'n 44% allochtone leerlingen, terwijl dit percentage bij het vmbo op 72% ligt; het vmbo met leerwegondersteuning (lwoo) bestaat zelfs voor 85% uit allochtone leerlingen (Babeliowsky & Den Boer, 2007). Met name leerlingen van Surinaamse, Antilliaanse, Turkse en Marokkaanse herkomst gaan vaker naar het vmbo -al dan niet met lwoo (Dienst O+S, 2008a).

'Segregatie als keuze' is het proces waarbij ouders en leerlingen op grond van diverse redenen kiezen voor een school die het meest aansluit bij hun etniciteit. Zo is van het basisonderwijs in Amsterdam bekend dat veel van deze scholen door dit proces 'te zwart' en 'te wit' zijn (Karsten et al., 2003). Veel ouders kiezen voor witte(re) scholen

dan de scholen in de eigen buurt of wijk. Uit recent onderzoek blijkt dat 40% van de autochtone en 14% van de allochtone kinderen naar een verder gelegen witte school gaat (Dienst O+S, 2008b).

Dit keuzeprocess doet zich ook voor in het voortgezet onderwijs, alhoewel daar minder gegevens over voorhanden zijn. De Adviesraad Diversiteit en Integratie stelt in 2006 dat de segregatie in het voortgezet onderwijs in de stad toeneemt en dat dit segregatieproces zich sneller voltrekt dan in het primair onderwijs (Adviesraad Diversiteit en Integratie, 2006).

Een consequentie van gesegregeerd wonen en onderwijs volgen is dat jongeren van diverse achtergronden elkaar in het dagelijks leven niet of nauwelijks tegen komen. Zo is voor Amsterdam West onderzocht hoe interculturele verhoudingen op Amsterdamse vo- en mbo-scholen zich ontwikkelen (Nicis, 2005). In het onderzoek wordt beschreven dat jongeren niet alleen op school maar ook daarbuiten niet in aanraking komen met jongeren van buiten de eigen groep.

Omdat segregatie in het onderwijs een combinatie is van wonen, verschillen in onderwijsniveau en keuzeprocessen is het voor beleidsmakers uitermate lastig tot een aanpak te komen. Onderkend wordt dat het spreiden van onderwijsdeelname over onderwijsinstellingen naar etniciteit niet haalbaar en niet wenselijk is (Onderwijsraad, 2005a, 2005b; RMO, 2005). Gemeente Amsterdam zet ten aanzien van segregatie in het basisonderwijs in op -naast het breed verbeteren van de kwaliteit van zwakke en risicovolle scholen in de stad- een aanpak waarbij ook van de stadsdelen en schoolbesturen een inzet wordt gevraagd om te werken aan een evenwichtige en meer gemengde samenstelling van scholen in gemengde buurten: “Dit vraagt van alle partijen commitment, gevoel van urgentie en de wil en bereidheid om op lokaal niveau [...] concrete afspraken te maken over aannamebeleid, maximale schoolgrootte en voedingsgebieden” (Gem. Amsterdam, 2008).

2.3 De Amsterdamse cijfers

Op grond van de literatuur kunnen we verwachten dat de Amsterdamse leerlijnen ook een gesegregeerd beeld laat zien, zowel naar niveau als naar woonwijk. Wellicht zijn op grond van de beschikbare data ook opleidingskeuzen die gerelateerd zijn aan etniciteit inzichtelijk te maken.

Segregatie naar niveau

In tabel 2.3 zijn de jongeren per onderwijssector ingedeeld naar etniciteit. Daaruit blijkt dat van de Amsterdamse mbo-deelnemers zo'n 20% van autochtone afkomst is; veel mbo-deelnemers hebben een Marokkaanse (24%) of Surinaamse (23%) achtergrond.

Onder de hbo-studenten die in Amsterdam wonen ligt het percentage autochtone studenten met 51% aanmerkelijk hoger dan in het mbo. Van de allochtonen zijn de

westers allochtonen in de meerderheid (15%), gevolgd door studenten met Surinaamse (10%) respectievelijk Marokkaanse (8%) wortels.

In het wo ligt het percentage autochtone studenten met 69% het hoogst. Westers allochtonen zijn onder de allochtonen ook hier in de meerderheid.

Tabel 2.3 Onderwijsdeelnemers naar onderwijssector en etniciteit

	Mbo		Hbo		Wo	
	#	%	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	7.277	51,4%	15.421	68,5%
Allochtoon, westers	1.041	5,7%	2.138	15,1%	3.652	16,2%
Allochtoon, niet westers						
- Turkije	1.981	10,9%	572	4,0%	354	1,6%
- Marokko	4.397	24,3%	1.164	8,2%	494	2,2%
- Suriname	4.186	23,0%	1.361	9,6%	831	3,7%
- Antillen/Aruba	649	3,6%	292	2,1%	300	1,3%
- Overige, onbekend	2.336	12,9%	1.342	9,4%	1.455	6,5%
Totaal aantal	18.105	100,0%	14.146	100,0%	22.507	100,0%

De etnische samenstelling van de groep hbo'ers die in Amsterdam woont, komt redelijk overeen met de samenstelling van de Amsterdamse bevolking. Onder de mbo'ers die in Amsterdam wonen zijn vergeleken met die bevolkingssamenstelling autochtonen sterk ondervertegenwoordigd; onder de wo'ers geldt dat voor niet-westers allochtonen.

Mede om bezien of en in hoeverre het verschil in etnische samenstelling van de onderwijssectoren uniek is voor een grote stad als Amsterdam, is nagegaan over dit verschil ook optreedt op landelijk niveau, als alle deelnemers en studenten bij elkaar worden geteld. Het resultaat van deze exercitie is samengevat in tabel 2.4.

Tabel 2.4 Onderwijsdeelnemers naar etniciteit, landelijk in procenten*

	Mbo	Hbo	Wo
Autochtoon	74,0%	72,5%	65,6%
Allochtoon, westers	6,3%	12,1%	20,5%
Allochtoon, niet westers			
- Turkije	4,1%	2,4%	1,3%
- Marokko	4,2%	2,5%	0,9%
- Suriname	3,9%	2,9%	1,7%
- Antillen/Aruba	2,0%	1,5%	1,2%
- Overige, onbekend	5,5%	6,2%	8,9%
	100,0%	100,0%	100,0%

* Mbo 2006-2007, bron: Min. OCW, 2008, p. 99. Hbo en wo betreft % van eerstejaars, peildatum 1 oktober 2007, bron: Min. OCW, 2008, p. 123.

Uit de vergelijking van beide tabellen leiden we af dat de samenstelling van de wo-groep in ons onderzoek enigszins in lijn is met die van alle wo-studenten in Nederland. Wel kunnen we stellen dat in Amsterdam meer Marokkaanse en Surinaamse studenten een wo-opleiding volgen dan elders in Nederland; dit kan worden verklaard door de bevolkingssamenstelling van Amsterdam. In Amsterdam zijn er daarnaast iets minder westers allochtone wo-studenten dan landelijk gezien.

Verschil tussen de hbo-groep Amsterdam en de landelijk groep is er ook, maar ook deze verschillen zouden kunnen worden verklaard door de bevolkingssamenstelling van deze stad.

Het verschil in de samenstelling van de groep mbo-deelnemers Amsterdam met de landelijke groep is echter zo groot dat het de vraag is of dit enkel kan worden verklaard door bevolkingssamenstelling. Het lijkt er op dat ook andere factoren een rol spelen. Een aanwijzing daarvoor is het feit dat in de landelijke gegevens het percentage autochtonen over de opeenvolgende reeks van onderwijssectoren mbo-hbo-wo *daalt* (zie tabel 2.4; mede te verklaren door een toenemend aandeel van westers allochtonen) terwijl dit percentage in de Amsterdamse situatie in diezelfde reeks *oploopt* (zie tabel 2.3).

Een verklaring hiervoor is niet gelegen in een bovenmatige ‘witte vlucht’ van autochtone jongeren die een mbo-opleiding buiten de stad verkiezen boven een mbo-opleiding in de stad. Analyses op de DMO-data wijzen namelijk uit dat het volume van deze groep ‘mbo forensen van binnen naar buiten’ klein is (circa 10% van het totaal) en nog altijd voor zo’n 48% bestaat uit allochtone jongeren. Dit volume en de samenstelling van deze groep onderwijsforensen is niet dusdanig dat dit als verklaring kan dienen voor het grote verschil in etnische samenstelling tussen de mbo-groep enerzijds en de hbo- en wo-groep in Amsterdam anderzijds.

In elke onderwijssector is daar waar het gaat om allochtone jongeren, de 2^e generatie jongeren duidelijk in de meerderheid (zie tabel 2.5); de omvang van de 2^e generatie is een factor twee (mbo) of zelfs (bijna) drie (hbo en wo) ten opzichte van de omvang van de eerste generatie.

Tabel 2.5 Onderwijsdeelnemers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Mbo		Hbo		Wo	
	#	%	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	7.277	51,4%	15.421	68,5%
1 ^e generatie allochtoon	4.739	26,2%	1.577	11,1%	1.401	6,2%
2 ^e generatie allochtoon	9.018	49,8%	3.897	27,5%	4.343	19,3%
Onbekend	815	4,5%	1.395	9,9%	1.342	6,0%
Totaal aantal	18.105	100,0%	14.146	100,0%	22.507	100,0%

Voor het mbo is nagegaan of er tussen de vier opleidingsniveaus verschillen bestaan in etnische samenstelling.⁵ De verschillen in etnische samenstelling tussen deze mbo-opleidingsniveaus zijn niet zo groot als de verschillen tussen mbo, hbo en wo. In niveau 2 opleidingen komen verhoudingsgewijs meer Marokkaanse deelnemers voor; in de niveau 4 opleidingen zijn autochtonen en westers allochtonen meer dan gemiddeld vertegenwoordigd.

Segregatie naar woonwijk

De mbo-deelnemers die in Amsterdam wonen en onderwijs volgen, zijn overwegend gehuisvest in West (34%, zie tabel 2.6). Van de hbo'ers wonen de meesten ook in West (26%) echter op de voet gevolgd door Centrum/West (23%). De wo'ers wonen het vaakst in Centrum/West (33%), gevolgd door Oud/Zuid.

Tabel 2.6 Onderwijsdeelnemers naar onderwijssector en woonwijk

	Mbo		Hbo		Wo	
	#	%	#	%	#	%
Centrum/West	1.889	10,4%	3.277	23,2%	7.419	33,0%
Zeeburg/Oost	2.452	13,5%	2.307	16,3%	5.755	16,7%
Zuidoost	3.510	19,4%	1.445	10,2%	939	4,2%
Noord	2.779	15,3%	1.181	8,3%	1.029	4,6%
Oud/Zuid	1.293	7,1%	2.297	16,2%	4.781	21,2%
West	6.182	34,1%	3.639	25,7%	4.584	20,4%
Totaal aantal	18.105	100,0%	14.146	100,0%	22.507	100,0%

Hiervoor is al beschreven dat de verschillende bevolkingsgroepen -met name autochtonen, Turken en Marokkanen- gesegregeerd wonen in de stad. Om die reden is eerst gekeken naar hoe de verschillende bevolkingsgroepen verspreid zijn over de woonwijken (tabel 2.7); dit beeld is vergeleken met het vestigingspatroon per onderwijssector.

Tabel 2.7 Bevolking naar stadsdeel en etniciteit

	1	2	3	4	5	6
	Centrum	Zeeburg/ Oost	Zuidoost	Noord	Oud/Zuid	West
Autochtoon	61,2%	52,1%	28,9%	55,5%	63,8%	42,6%
Westers all	20,2%	13,0%	8,1%	9,1%	19,83%	10,9%
Turks	1,6%	5,7%	1,0%	5,5%	1,6%	11,5%
Marokkaans	4,0%	10,9%	1,9%	9,0%	3,3%	18,1%
Surinaams	4,5%	8,9%	32,9%	8,9%	4,0%	7,4%
Antilliaans	1,0%	1,1%	5,9%	1,3%	0,9%	1,0%
Ov niet westers	7,6%	8,4%	21,4%	10,6%	6,6%	8,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: Dienst O+S, stand per 1 januari 2007.

⁵ Het betreft tabel 1.6 in de bijlage 1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie.

Van de mensen die in Centrum wonen, zijn de meesten autochtoon (61%, gearceerd). Van de autochtone Amsterdammers wonen de meesten in het Centrum (vetgedrukt).⁶ Uit de tabel valt op te maken dat in nagenoeg alle stadsdelen autochtonen als groep in de meerderheid zijn (gearceerde cellen); alleen voor Zuidoost geldt dat de bevolking in meerderheid bestaat uit Surinamers. Vervolgens blijkt uit de tabel ook dat autochtonen en westers allochtonen het vaakst in Centrum wonen (vetgedrukt); Turken, Marokkanen en overige etniciteiten wonen vooral in West, Surinamers en Antillianen in Zuidoost.

Wanneer we de mbo-deelnemers die in Amsterdam wonen indelen naar etniciteit en woonwijk⁷ dan zien we een patroon dat afwijkt van tabel 2.7:

- autochtonen en westers-allochtonen die mbo volgen wonen nu niet in Centrum maar in West; overige etniciteiten op het mbo wonen niet in West maar in Zuidoost;
- onder de mbo-deelnemers die in Zeeburg/Oost en in West wonen zijn Marokkanen (in plaats van autochtonen) in de meerderheid.

De verdeling van hbo'ers naar woonwijk en etniciteit⁸ laat maar op één punt een afwijking zien ten opzichte van de bevolking als geheel: de westers allochtone hbo-studenten wonen het vaakst in West en niet in Centrum.

De verdeling van wo-studenten naar woonwijk en etniciteit⁹ komt alleen in Zuidoost niet overeen met de verdeling van de Amsterdamse bevolking:

- van de wo'ers die in Zuidoost wonen is een meerderheid autochtoon in plaats van Surinaams;
- de Antillianen die een wo-opleiding volgen, wonen het meest in Centrum in plaats van in Zuidoost.

Net zoals dat voor segregatie naar onderwijsniveau geldt, komt bij de segregatie naar woonwijk naar voren dat de mbo-populatie een sterker van het stedelijk patroon afwijkend beeld laat zien dan de hbo- en wo-populaties. De mbo-populatie bestaat vaker dan dat onder hbo'ers en wo'ers het geval is uit allochtone jongeren die in West wonen; de enige uitzondering daarop vormen de Surinamers en Antillianen die het meest in Zuidoost woonachtig zijn.

Segregatie als keuze

Naar de vraag of en in hoeverre -binnen een onderwijsniveau- in het vervolgonderwijs ook sprake is van een opleidingskeuze gerelateerd aan de samenstelling van de school is nog niet of nauwelijks onderzoek gedaan. Ook in dit onderzoek is het lastig dit in beeld te brengen, aangezien het steeds om grote mbo-, hbo- en wo-instellingen gaat met diverse locaties in de stad en met een veelheid aan opleidingsrichtingen. Wel

⁶ Het betreft het hoogste rijpercentage; omwille van de overzichtelijkheid van de tabel zijn de rijpercentages niet afgebeeld maar is door middel van **vet** aangegeven in welke cel het hoogste rijpercentage zich bevindt.

⁷ Opgenomen als tabel 1.9 in Bijlage 1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie.

⁸ Opgenomen als tabel 1.12 in Bijlage 1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie.

⁹ Opgenomen als tabel 1.15 in Bijlage 1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie.

kunnen we in beeld brengen hoe de populaties per onderwijsinstelling zijn samengesteld naar etniciteit (tabel 2.8).

Tabel 2.8 Onderwijsdeelnemers naar instelling en etniciteit, in procenten

Instelling	Westers-						Overige
	Autochtoon	allochtoon	Turks	Marokkaans	Surinaams	Antilliaans	
<i>Mbo</i>							
Hout- en meubileringscollege	64,2%	13,0%	0,8%	1,2%	9,1%	1,6%	10,3%
Mediacollege A'dam	49,7%	10,9%	2,9%	3,9%	13,6%	3,9%	15,0%
ROC Amarantis	11,8%	4,5%	15,6%	36,5%	18,9%	3,1%	9,5%
ROC van Amsterdam	20,6%	5,9%	9,5%	20,4%	25,4%	3,8%	14,3%
<i>Hbo</i>							
Hogeschool IPabo A'dam Alkmaar	58,5%	7,4%	6,2%	11,8%	13,9%	1,5%	0,6%
Gerrit Rietveld Academie A'damse Hogeschool voor de Kunsten	42,0%	40,3%	0,7%	0,4%	1,1%	1,1%	13,4%
Hogeschool van Amsterdam	55,8%	35,1%	0,7%	0,3%	1,5%	0,8%	5,8%
Hogeschool van Amsterdam	51,1%	10,9%	4,7%	9,7%	11,2%	2,3%	10,0%
<i>Wo</i>							
Vrije Universiteit Amsterdam	65,2%	13,1%	2,5%	4,0%	5,8%	1,6%	13,1%
Universiteit van Amsterdam	70,1%	17,7%	1,1%	1,3%	2,7%	1,2%	17,7%

Uit de tabel komt een aantal verschillen naar voren. Zo laten de mbo-vakcolleges Hout- en meubilering en het Mediacollege een oververtegenwoordiging zien van autochtone deelnemers. Allochtone mbo'ers zijn oververtegenwoordigd op ROC Amarantis. Kunstopleidingen in het hbo trekken vooral meer westers allochtonen aan dan de meer generieke hbo-instellingen. Onder de universiteiten is het opvallend dat de VU meer niet-westerse studenten trekt dan de UvA.

Per onderwijssector is bestudeerd of de groepen jongeren naar etniciteit verschillen in de opleidingsrichting. De uitkomst van deze analyse is opgenomen in de bijlage bij dit rapport (tabellen 1.3, 1.12 en 1.16 in de bijlage). De uitkomst laat zien dat niet westers allochtonen in het mbo, met uitzondering van Antilliaanse mbo'ers, een sterke voorkeur hebben voor opleidingen in de sector economie (tabel 1.3 in bijlage). Met name Turkse mbo'ers volgen in meerderheid economische opleidingen. De belangstelling van niet westers allochtone mbo-opleidingen in de sector techniek blijft over de gehele linie achter bij het gemiddelde keuzepatroon. Opleidingen in de sector zorg worden door gemiddeld minder Turkse jongeren en jongeren met overige of onbekende etniciteit gevolgd.

Ook in het hbo kiezen studenten van niet westerse herkomst doorgaans voor economieopleidingen (zie tabel 1.12 in bijlage). Onderwijsgerelateerde opleidingen tellen verhoudingsgewijs veel Turkse en Marokkaanse studenten. Bij opleidingen van andere richtingen (Techniek, Gezondheidszorg, Gedrag & maatschappij en Taal & cultuur) ligt de deelname van niet westerse studenten achter op het gemiddelde. Opvallend is dat westers allochtonen een sterke voorkeur hebben voor opleidingen in de sector Taal & cultuur.

De voorkeur van niet westers allochtonen voor economieopleidingen is ook zichtbaar op de universiteit: ook hier nemen zij bovengemiddeld deel aan deze opleidingen (zie tabel 1.16 in bijlage). Nu kunnen echter ook opleidingen in de richting van Rechten, Natuur en Gezondheid op hun deelname rekenen; dit geldt echter in mindere mate voor Antilliaanse studenten, die juist vaker een opleiding in het segment van Gedrag & Maatschappij volgen.

Voor het mbo kunnen we nog een slag dieper inzoomen op enkele opleidingskenmerken.¹⁰ We zien dan dat autochtonen (31%) en westers allochtonen (27%) vaker kiezen voor de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) dan andere deelnemers; de beroepsopleidende leerweg (bol) is vooral populair onder Turkse en Marokkaanse deelnemers.¹¹ Naarmate het mbo-opleidingsniveau stijgt, neemt het verschil in deelname aan de bol respectievelijk bbl wel enigszins af, maar het blijft aanwezig omdat óók de bol-deelname van allochtonen stijgt met het toenemen van het opleidingsniveau.

De meeste mbo'ers (73%) volgen een voltijdsopleiding. Turkse en Marokkaanse deelnemers kiezen vaker voor voltijds (83% respectievelijk 80%) dan anderen; autochtonen en westers allochtonen volgen juist vaker dan andere deelnemers een deeltijdsopleiding.

De gegevens bevestigen de veronderstelling dat ook in het vervolgonderwijs -binnen de onderwijssectoren- sprake is van segregatieprocessen op grond van gekozen onderwijsinstellingen en opleidingsrichtingen.

Samenvattend

De groep Amsterdamse jongeren die een mbo-opleiding in de stad volgt, bestaat in sterke mate uit jongeren van allochtone herkomst, met name uit de tweede generatie. Ten opzichte van wat men op grond van bevolkingsamenstelling zou mogen verwachten, zijn allochtone jongeren in deze groep sterk oververtegenwoordigd. Deze jongeren wonen verhoudingsgewijs het meest in het westelijke deel van de stad; met uitzondering van de Surinaamse en Antilliaanse mbo'ers die overwegend in Zuidoost wonen. Het vaakst volgen deze jongeren een opleiding bij het ROC Amaranis of het ROC van Amsterdam.

¹⁰ Het betreft tabellen 1.4 t/m 1.7 in bijlage 1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie.

¹¹ Of het over de gehele breedte een vrijwillige keuze voor de bol betreft, kan in dit onderzoek niet worden vastgesteld. Een veel gehoorde reden voor de bol-keuze van allochtonen is dat zij meer dan autochtonen moeite hebben met het vinden van een werkgever die bereid is mee te werken aan een bbl-traject.

De groep Amsterdamse jongeren die een hbo-opleiding volgt laat qua etniciteit een patroon zien dat in grote mate overeenkomt met de bevolkingssamenstelling van Amsterdam. Onder allochtone jongeren in deze groep zijn ook hier die van de tweede generatie sterk aanwezig. De hbo-groep woont gespreid over de stad, afhankelijk van hun etniciteit; het woonpatroon wijkt niet sterk af van de algehele spreiding van etnische groepen over de stad. Bij de kunstopleidingen zien we een sterke oververtegenwoordiging van westers allochtonen.

De groep Amsterdamse wo-studenten telt verhoudingsgewijs veel autochtonen; allochtonen zijn in deze groep ondervertegenwoordigd. De wo-studenten wonen vaak in het centrum van de stad, ook als zij van westers-allochtone, Antilliaanse of overige herkomst zijn. De Marokkaanse, Turkse en Surinaamse wo-studenten zijn 'honkvast' in die zin dat zij ook als zij een wo-opleiding volgen, vaak in West respectievelijk Zuidoost wonen. Opvallend in de gegevens is voorts dat de VU meer wo-studenten van niet-westerse afkomst trekt dan de UvA.

3 De metafoor van de doorlopende leerlijn

Een goede aansluiting tussen onderwijsstelsels wordt als wenselijk gezien omdat dat de doorstroom van leerlingen in het onderwijs bevordert. Betere doorstroom vermindert de kans op voortijdig schoolverlaten en leidt tot méér jongeren die op een hoger niveau worden opgeleid. Dit is nodig met het oog op de in politiek en samenleving breed gedragen ambitie Nederland te ontwikkelen tot een hoogwaardige kennissamenleving in Europa.

In dit hoofdstuk staan we stil bij de vraag of en in hoeverre de Amsterdamse leerlijnen een 'doorlopend' karakter dragen. Sluiten de leerlijnen van jongeren bij de overgang van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs in deze stad aan, en zo ja in welke mate is dat het geval? Zijn er verschillen aanwijsbaar in doorstroom tussen onderwijssectoren (vmbo-mbo, havo-hbo, vwo-wo)?

In de volgende paragraaf wordt eerst een korte inhoudelijke introductie gegeven op het thema doorlopende leerlijnen. Aansluitend worden in paragraaf 3.2 de cijfers gepresenteerd over de doorlopende leerlijnen in Amsterdam. Het hoofdstuk wordt in paragraaf 3.3 afgesloten met een duiding van de gepresenteerde gegevens.

3.1 Over de doorlopende leerlijn

In 2001 plaatste de commissie-Boekhoud die het concept van een doorlopende leerlijn prominent op de agenda van het landelijke onderwijsbeleid (Cie.-Boekhoud, 2001). De commissie richtte zich op 'de beroepskolom', op de doorlopende leerlijn van vmbo naar mbo en naar hbo. Zo'n doorlopende leerlijn is -zo stelde de commissie- vooral van belang tegen de achtergrond van de ontwikkeling in de richting van een dienstverlenende, kennisintensieve en technologische samenleving die om een hoger opgeleide bevolking vraagt. En het concept is van belang omdat een goed opgeleide bevolking een voorwaarde is voor behoud en bevordering van sociale samenhang in de samenleving. Om tot een meer doorlopende leerlijn vmbo-mbo-hbo te komen, stelde de Commissie voor stevig in te zetten op intensivering van loopbaanbegeleiding van leerlingen en op versterking van de verticale samenwerking tussen instellingen. Zo zouden méér leerlingen binnen boord kunnen blijven (reductie voortijdig schoolverlaten) en zouden leerlijnen effectiever (meer leerlingen naar een hoger niveau) en efficiënter (in hoger tempo) kunnen worden doorlopen.

De idee van doorlopende leerlijnen is sindsdien met name voor het beroepsonderwijs in beleid en onderwijspraktijk opgepakt. Scholen in het vmbo en praktijkonderwijs enerzijds en het mbo anderzijds zijn door middel van diverse beleidsmaatregelen en additionele financiële middelen gestimuleerd tot samenwerking en het bevorderen van aansluiting en doorstroom (Van Schoonhoven, 2007a).

Het concept van de doorlopende leerlijn is echter niet exclusief voorbehouden aan het beroepsonderwijs. Ook tussen havo/vwo en het vervolgonderwijs is aansluiting en

doorstroom een punt waaraan gewerkt kan worden. In *Betere overgangen in het onderwijs* gaat de Onderwijsraad in 2005 in op de vraag welke factoren in het algemeen de aansluiting tussen vo en vervolgonderwijs beïnvloeden (Onderwijsraad, 2005b). De raad onderscheidt drie groepen factoren:

- *algemene factoren*: er is bijvoorbeeld informatie beschikbaar over (vervolg-) opleidingen en beroepsperspectieven en de doorstroomrechten van leerlingen zijn wettelijk geregeld;
- factoren die samenhangen met *inhoudelijke en methodische aansluiting*: er is sprake van continuïteit in leerstof, thema's en examinering, de onderwijsmethodiek en de benadering van leraar-leerling-interactie sluiten aan;
- factoren die samenhangen met de *ondersteuning* van leerlingen: leraren verzorgen loopbaanondersteuning en werken aan de vorming van het beroepsperspectief bij leerlingen, leerlingen krijgen na de overstap begeleiding op hun nieuwe school, enzovoorts.

Deze factoren zouden niet alleen in geval van vmbo-mbo-hbo maar ook in dat van havo/vwo-hbo/wo de aansluiting tussen onderwijssoorten kunnen verbeteren. De Onderwijsraad onderstreept dit standpunt in 2007 nogmaals, in een advies over doorstroom en talentontwikkeling (Onderwijsraad, 2007c). In dit advies wordt aangegeven dat onderwijsinstellingen op het snijvlak van vo en vervolgonderwijs méér kunnen doen. Punten waarop de aansluiting en doorstroom kunnen verbeteren zijn: programmastructuur, programma-inhoud, loopbaanoriëntatie en -begeleiding, incentivestructuur en de rol van docenten.

Uit cijfers van OCW komt naar voren dat zo'n 77% van de vmbo-leerlingen doorstroomt naar het mbo, waarvan veruit de grootste groep instroomt in een beroepsopleidende leerweg (bol); 11% van de vmbo-leerlingen stroomt door naar het havo; 13% van de vmbo-leerlingen verlaat het bekostigde onderwijs, waarvan ongeveer de helft zonder vmbo-diploma (Min. OCW, 2006¹²; zie ook CBS, 2007). Volgens dezelfde cijfers gaat van de leerlingen die het havo verlaten, 75% direct door met een hbo-opleiding; onder vwo'ers is deze directe doorstroom 80% (idem). Een klein deel van de havisten (8%) gaat door met een mbo-opleiding; ook stromen havisten door naar het vwo; ongeveer 12% van de havisten volgt na het vo minstens één jaar geen bekostigd onderwijs meer (CBS, 2007). Van de vwo'ers die niet direct doorstromen is bekend dat een groot deel van deze groep (14%; CBS, 2007) minstens één jaar geen bekostigd onderwijs meer volgt.

Voor elke onderwijssoort in het vo lijkt het er kortom op dat de niet-directe doorstroom zo tussen de 12% en 14% van de leerlingen ligt. Met andere woorden: één op de zeven leerlingen stroomt na het voortgezet onderwijs niet (direct) door naar een vorm van vervolgonderwijs. Met name voor vmbo-leerlingen wordt dat als een probleem aangemerkt aangezien zij nog niet over een startkwalificatie beschikken.

¹² Zie ook <http://www.minocw.nl/publicatie/1058/Doorstroom-tussen-onderwijssoorten.html>.

Overigens starten de meeste jongeren na het voortgezet onderwijs met een vervolgopleiding. In lang niet alle gevallen gaat dat even voorspoedig. In het mbo verlaten vier van de tien (39%) deelnemers de opleiding zonder diploma; het percentage ligt hoger onder de deelnemers aan niveau 1 en 2 opleidingen dan onder deelnemers aan niveau 3 en 4 opleidingen. De mbo-instellingen wijten het hoge uitvalpercentage met name aan persoonlijke problemen en beperkingen van de deelnemer of aan de situatie op de arbeidsmarkt (Herweijer & Bronneman-Helmers, 2007). Uit een recent onderzoek blijkt echter ook dat deelnemers vaak niet tevreden zijn over hun opleiding. De keuze voor de school valt de jongeren vaak erg tegen: “Bijna driekwart van de deelnemers zou niet meer voor dezelfde school kiezen of twijfelt daarover” (Voncken & Bremer, 2008).

Ook het hbo en wo kennen hoge uitvalpercentages. In het hbo haalt uiteindelijk, na een verblijfsduur van *acht* jaar ongeveer 70% van de studenten een diploma. In het wo behaalt na *neven* jaar zo’n 75% van de studenten het diploma. Ondanks de langgerekte studieduur komt dus altijd nog zo’n 30% respectievelijk 25% van de hbo- en wo-studenten zonder diploma deze instellingen af (Herweijer & Bronneman-Helmers, 2007).

Om een goede aansluiting tussen onderwijsstelsels te realiseren -meer directe doorstroom en minder uitval na de overstap- is meer contact en samenwerking nodig tussen de instellingen, zo luidt althans de beleidsmatige veronderstelling. Er is nog niet zoveel empirisch onderzoek beschikbaar naar de vorm en mate waarin die verticale samenwerking in de praktijk handen en voeten krijgt. Wel is bekend dat de samenwerking tussen vmbo-praktijkonderwijs aan de ene kant en het mbo aan de andere kant feitelijk nog in de kinderschoenen staat (Van Schoonhoven, 2007a). In regio’s kennen de scholen aan weerszijden van de overgang vo-mbo elkaar wel -met name in het geval van vmbo-mbo- maar tot brede onderwijsinhoudelijke samenwerking gericht op doorlopende leerlijnen is het meestal nog niet gekomen. Vaak blijft men nog steken in het stadium van het maken van afspraken over de overdracht van leerlingdossiers.

Uit het onderzoek komt naar voren dat instellingen eerder samenwerken naarmate men in geografisch opzicht dicht bij elkaar is gehuisvest. ‘Bevorderend’ voor samenwerking is tevens een situatie van leerlingenterugloop aan de kant van het vmbo; deze scholen zijn dan geneigd zich op de onderwijsmarkt te profileren op intensieve samenwerking met en doorstroom naar het mbo. Het onderzoek geeft geen uitsluitsel over de vraag of organiserend vermogen van de instellingen in het realiseren van samenwerking er toe doet. Op grond van de literatuur en de mening van experts zou men verwachten dat een organisatorisch zwakke instelling, minder in staat is samenwerking te organiseren dan een organisatorisch sterke instelling. Volgens de geënquêteerden in dit onderzoek is echter het organiserend vermogen geen factor die sterk meespeelt in het wel of niet organiseren van de samenwerking (Van Schoonhoven, 2007a).

Empirisch onderzoek naar de feitelijke samenwerking tussen scholen met havo/vwo en hbo- en wo-instellingen is nog nauwelijks voorhanden.¹³

Ondanks het belang dat beleidsmatig aan doorlopende leerlijnen wordt gehecht, zien we dat landelijk nog zo'n één op de zeven leerlingen niet (direct) doorstroomt van het voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs. Op grond van beschikbare landelijke cijfers kunnen we zien dat de mate waarin dit gebeurt, niet sterk verschilt tussen onderwijssoorten. Daarnaast is helder dat landelijk gezien in het vervolgonderwijs - afhankelijk van de onderwijssector in kwestie - zo'n 25% à 40% van de jongeren uitvalt.

In de volgende paragraaf presenteren we cijfers over de doorstroom tussen voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs in Amsterdam.

3.2 De Amsterdamse cijfers

De Amsterdamse leerlijnen kunnen op grond van het CFI-bestand op twee wijzen in beeld worden gebracht. Ten eerste kunnen we voor dat deel van de mbo-, hbo- en wo-populatie waarvan bekend is dat ze in de vier jaren voorafgaand op een vo-school stonden ingeschreven, inzichtelijk maken wanneer dat het geval was en welk vo-type het betrof. We krijgen een generiek beeld van de doorstroomhistorie van de groep. Ten tweede kunnen we per individu een loopbaanvariabele samenstellen waarin tot uiting komt in welk type onderwijs hij of zij in welk jaar stond ingeschreven; bijvoorbeeld: vo in 2003 en 2004, in 2005 een jaar geen onderwijs, in 2006 hbo en in 2007 mbo. Door de individuele loopbaanvariabelen vervolgens te tellen en te clusteren naar type, krijgen we zicht op de variëteit van leerlijnen van Amsterdamse jongeren.

Doorstroomhistorie van de groep

Per onderwijssector kunnen we de doorstroomhistorie van de groep als volgt beschrijven

Mbo-populatie

De mbo-populatie van 1-10-2007 bestaat in totaal uit 18.105 jongeren die ook in Amsterdam wonen. Daarvan heeft zo'n 61% -dat zijn 10.982 leerlingen- in de periode 2003-2006 één of meerdere jaren ingeschreven gestaan bij een vo-school. Dat kan overigens ook een vo-school zijn geweest buiten de gemeente Amsterdam. De ruim 7.000 mbo-deelnemers die in deze periode niet in het vo ingeschreven hebben gestaan, zijn gemiddeld enkele jaren ouder (25+); omdat hun vo-historie niet bekend is -in de tijd dat zij vo volgden was het onderwijsnummer nog niet ingevoerd- worden ze buiten deze analyse gehouden.

¹³ Het Landelijk Informatie- en expertiseCentrum Aansluiting hbo (LICA) verzamelt feiten over de aansluiting tussen het vo en hoger onderwijs en publiceert daarover. Een systematische, structurele monitor van de doorstroom naar hoger onderwijs is echter nog niet voorhanden; evenmin wordt systematisch onderzoek verricht naar de samenwerking tussen beide onderwijssoorten.

In 2003 stonden bijna al deze leerlingen (94%) nog ingeschreven op een vo-school. In de jaren daarna verlaat van deze groep achtereenvolgend 14,5%, 21,9%, 27,9% en 29,7% de vo-school.¹⁴ Bij het mbo komt met ingang van 2004 en in de jaren daaropvolgend 15,6%, 21,4%, 26,9% en 36,1% van deze groep de instelling binnen. Anders gezegd: de omvang van de groep die uit het vo uitstroomt is niet al te zeer afwijkend van de groep die kort daarop instroomt in het mbo.

Om te bezien vanuit welk type vo de instromende mbo'ers afkomstig zijn, is gekeken naar de mbo-deelnemers die in 2006 op een vo-school stonden ingeschreven en in 2007 bij een mbo-opleiding. Van deze jongeren is 94% afkomstig van een vmbo-school; 4% komt van een havo-opleiding af en 1,9% is afkomstig uit het praktijkonderwijs.

Hbo-populatie

Op dezelfde wijze kunnen we ook de doorstroomhistorie van de hbo-populatie per 1-10-2007 in kaart brengen, voor die hbo-studenten die in de periode 2003-2006 ingeschreven stonden op een vo-school. Het betreft 34% van de totale hbo-populatie oftewel 4.796 studenten.

In 2003 stonden nagenoeg alle van deze hbo-studenten (99,6%) nog ingeschreven op een vo-school.¹⁵ In de jaren daarna verlaten zij in clusters van 31,2%, 26,2%, 24,6% en 17,6% het voortgezet onderwijs. In het hbo stroomt elke zomer een cluster van respectievelijk 18%, 23,1%, 25,4% en 33,5% het onderwijs binnen.

Van de hbo-studenten die in 2006 op een vo-school stonden ingeschreven, is 87,8% afkomstig van een havo-opleiding. 9,6% heeft een vwo-opleiding gevolgd en 2,5% rolt het hbo binnen via het vavo.

Wo-populatie

Er zijn 8.281 wo-studenten -dat is 36,7% van de totale wo-populatie- die in de periode 2003-2006 ingeschreven stonden op een vo-school.

Bijna al deze studenten (99,7%) volgden in 2003 vo-onderwijs.¹⁶ In de jaren die daarop volgen laten zij met percentages van 31,3%, 30%, 24,5% en 13,9% het vo achter zich. Ze stromen in de jaren 2004 en daarna met percentages van 21,8%, 28,6%, 26,4% en 23,2% door naar het wo.

Bij bijna alle wo-studenten die in 2006 op een vo-school zaten (98,5%), gaat het om een vwo-opleiding. De overige 1,5% komt het wo binnen via het vavo.

In tabel 3.1 staan de uit- en instroompercentages per sector op een rij. Naar voren komt dat de omvang van de groep die elke zomer uitstroomt uit het vmbo en instroomt in het mbo zich redelijk tot elkaar verhouden. Alleen 2007 toont een hoger mbo-instroompercentage dan er in uit het vmbo is uitgestroomd.

In het geval van het hbo blijft de instroom in de zomer van 2004 en 2005 flink achter bij de uitstroom uit het vo. Die achterstand wordt vooral bij de instroom in 2007 ingelopen. Eenzelfde patroon van 'uitgestelde doorstroom' zien we bij het wo: ook in

¹⁴ Betreft het verschil tussen de percentages per jaar. Opgenomen als tabel 3.1 in Bijlage 3 Leerlijnen.

¹⁵ Opgenomen als tabel 3.17 in Bijlage 3 Leerlijnen.

¹⁶ Opgenomen als tabel 3.38 in Bijlage 3 Leerlijnen.

deze onderwijssector blijft de instroom de eerste twee jaar fors achter bij de uitstroom uit het vo en wordt dit pas in 2007 gecorrigeerd.

Tabel 3.1 Uit- en instroompercentages per jaar naar onderwijssector

		Zomer 2004	Zomer 2005	Zomer 2006	Zomer 2007
Mbo	Vo uit	14,5%	21,9%	27,9%	29,7%
	Mbo in	15,6%	21,4%	26,9%	36,1%
Hbo	Vo uit	31,2%	26,2%	24,6%	17,6%
	Hbo in	18,0%	23,1%	25,4%	33,5%
Wo	Vo uit	31,3%	30,0%	24,5%	13,9%
	Wo in	21,8%	28,6%	26,4%	23,2%

Het beeld dat hieruit oprijst is dat de doorstroom vmbo-mbo in veel gevallen bij veel jongeren zonder veel tijdverlies verloopt. De doorstroom havo-hbo en vwo-wo lijkt met een aanzienlijker vertraging gepaard te gaan. Het lijkt erop dat verhoudingsgewijs veel van deze jongeren na het voortgezet onderwijs iets anders gaan doen en niet direct doorstromen. Het feit dat veel jongeren die het vmbo verlaten nog leerplichtig zijn en nog niet over een startkwalificatie beschikken kan dit verschil in doorstroomhistories tussen de mbo-populatie enerzijds en de hbo- en wo-populatie anderzijds verklaren.

Dit collectieve patroon van doorstroomhistories strookt niet geheel met landelijke cijfers over directe doorstroom zoals die in de vorige paragraaf zijn beschreven. De landelijke cijfers lijken aan te geven dat de directe doorstroom vmbo-mbo redelijk overeenkomt met die tussen havo-hbo en vwo-wo. Onze cijfers suggereren echter dat de doorstroom vanuit het voortgezet onderwijs naar het Amsterdamse vervolgonderwijs in het geval van het havo-hbo en vwo-wo meer 'vertraagd' plaatsvindt dan bij het vmbo en mbo.

Individuele onderwijsloopbanen geclusterd

De doorlopende leerlijnen kunnen ook op een andere wijze in beeld worden gebracht, namelijk aan de hand van een individugebonden variabele waarin zijn of haar onderwijsloopbaan gecodeerd is weergegeven. Door het tellen en clusteren van die codes krijgen we per populatie een beeld van typen onderwijsloopbanen.

In tabel 3.2 is voor de mbo-deelnemers die in Amsterdam wonen de verdeling naar typen onderwijsloopbanen weergegeven. Van de totale groep mbo'ers is bijna 16% eerstejaars mbo'er, direct volgend op vier jaar voortgezet onderwijs. Er zijn ook jongeren met hun 2^e mbo jaar of meer bezig die ook direct voorafgaand aan het mbo op het voortgezet onderwijs zaten. Al deze jongeren noemen we 'directe doorstromers' (codes 1111, 1112, 1122 en 1222). In totaal bevat de mbo-populatie 9.171 (50,7%) directe doorstromers; ze zijn in de periode 2004-2007 direct doorgestroomd van vo naar mbo. Dit betekent dat een aanzienlijk deel van de huidige

mbo-populatie (49,3%) niet direct uit het voortgezet onderwijs afkomstig is maar een andere route naar het mbo heeft gevolgd.

Tabel 3.2 Mbo-deelnemers naar type leerloopbaan

	#	%	Code
1 ^e jaars na 4 jaar vo	2.886	15,9%	1111
1 ^e jaars na 4 jaar geen onderwijs*	1.653	9,1%	9999
2 ^e jaars na 3 jaar vo en 1 jaar mbo	2.635	14,6%	1112
2e jaars na 3 jaar geen en 1 jaar mbo	918	5,1%	9992
3 ^e jaars na 2 jaar vo en 2 jaar mbo	2.143	11,8%	1122
3 ^e jaars na 2 jaar geen en 2 jaar mbo	638	3,5%	9922
4 ^e jaars na 1 jaar vo en 3 jaar mbo	1.507	8,3%	1222
4e jaars na 1 jaar LCS** en 3 jaar mbo	1.601	8,8%	4222
4 ^e jaars na 1 jaar geen en 3 jaar mbo	685	3,8%	9222
Overige loopbanen	3.439	19,0%	(Overige)
Totaal	18.105	100,0%	

* Geen bekostigd onderwijs.

** LCS: les- en cursusgeldregistratie; deze personen volgden wel onderwijs maar beschikten niet over een (geldig) onderwijsnummer.

Ook voor het hbo is een dergelijk beeld op te stellen (tabel 3.3). Van de hbo-populatie is slechts 23,5% van de studenten in de periode 2004-2007 direct afkomstig uit een vo-opleiding (codes 1111, 1115, 1155, 1555). De meerderheid van 76,5% zit óf al langer dan vier jaar op het hbo (22,2%) of is via een andere route het hbo binnengekomen (54,3%).

Tabel 3.3 Hbo-deelnemers naar type leerloopbaan

	#	%	Code
1 ^e jaars na 4 jaar vo	832	5,9%	1111
1 ^e jaars na 1 jaar LCS, 3 jaar mbo	369	2,6%	4222
1 ^e jaars na 4 jaar geen onderwijs	833	5,9%	9999
2 ^e jaars na 3 jaar vo en 1 jaar ho	897	6,3%	1115
2 ^e jaars na 1 jaar LCS, 2 jaar mbo, 1 ho	462	3,3%	4225
2 ^e jaars na 3 jaar geen, 1 jaar ho	823	5,8%	9995
3 ^e jaars na 2 jaar vo, 2 jaar ho	835	5,9%	1155
3 ^e jaars na 2 jaar geen, 2 jaar ho	807	5,7%	9955
3 ^e jaars na 1 jaar LCS, 1 jaar mbo, 2 ho	448	3,2%	4255
4 ^e jaars na 1 jaar vo, 3 jaar ho	756	5,3%	1555
4 ^e jaars na 1 jaar LCS, 3 jaar ho	392	2,8%	4555
4 ^e jaars na 1 jaar geen, 3 jaar ho	1.066	7,5%	9555
5 ^e jaars na 4 jaar ho	2.490	17,6%	5555
Overige loopbanen	3.136	22,2%	(Overige)
Totaal	14.146	100,0%	

In het wo zijn 6.021 studenten van de ruim 22.000 studenten (26,8%) in de periode 2004-2007 direct afkomstig uit een vo-opleiding (tabel 3.4; codes 1111, 1115, 1155 en

1555). 19,5% van de studenten volgt al langer dan vier jaar een wo-opleiding; de overige studenten, dat is 53,7%, komt het wo binnen via een andere route dan direct via het vo.

Tabel 3.4 Wo-deelnemers naar type leerloopbaan

	#	%	Code
1 ^e jaars na 4 jaar vo	1.148	5,1%	1111
1 ^e jaars na 4 jaar geen onderwijs	996	4,4%	9999
2 ^e jaars na 3 jaar vo, 1 jaar ho	1.502	6,7%	1115
2 ^e jaars na 3 jaar geen, 1 jaar ho	668	3,0%	9995
3 ^e jaars na 2 jaar vo, 2 jaar ho	1.678	7,5%	1155
3 ^e jaars na 2 jaar geen, 2 jaar ho	563	2,5%	9955
4 ^e jaars na 1 jaar vo, 3 jaar ho	1.693	7,5%	1555
4 ^e jaars na 1 jaar geen, 3 jaar ho	1.334	5,9%	9555
5 ^e jaars na 4 jaar ho	8.539	37,9%	5555
Overige loopbanen	4.386	19,5%	(Overige)
Totaal	22.507	100,0%	

De leerlijnen laten zien dat bij de instellingen voor vervolgonderwijs in Amsterdam de meerderheid van de mensen die staat ingeschreven *niet* direct uit het voortgezet onderwijs afkomstig is. In het mbo geldt dat nog wel voor de meeste deelnemers (50,7%), maar deze percentages liggen in het hbo en wo fors lager (23,5% respectievelijk 26,8%). Dit bevestigt overigens het eerdere signaal dat de doorlopende leerlijnen tussen het vmbo en mbo voorspoediger verlopen dan die tussen havo/vwo en vervolgonderwijs.

Directe en potentiële doorstroom

Om een inschatting te verkrijgen van de verhouding tussen de feitelijke directe doorstroom en de potentiële doorstroom is een volgende analyse verricht.

Per onderwijssector zijn in de groep die in 2007 direct vanuit voorliggend vo is doorgestroomd naar het vervolgonderwijs, die deelnemers en studenten geselecteerd die het vo in Amsterdam hebben gevolgd. De aanname is dat deze groep ook tijdens hun vo-periode in de stad woonde. Onderwijsdeelnemers die hun vo-tijd elders doorbrachten en daarna naar Amsterdam verhuisden vallen daarmee buiten de analyse.

Het aantal deelnemers en studenten die daaruit naar voren komt, is vervolgens vergeleken met de aantallen leerlingen die volgens de Dienst O+S van Amsterdam in het schooljaar 2006-2007 ingeschreven stonden in het laatste jaar van vmbo, havo en vwo. De cijfers zijn opgenomen in tabel 3.5.

Tabel 3.5 Directe en potentiële doorstroom naar onderwijssector*

	Mbo	Hbo	Wo
Directe doorstroom	2.616	601	444
Potentiële doorstroom	4.173	1.451	1.355
%	62,7%	41,4%	32,8%

* Cijfers potentiële doorstroom ontleend aan Dienst O+S, <http://www.os.amsterdam.nl/>.

Hieruit volgt dat ongeveer zes van de tien vmbo-leerlingen in Amsterdam hun onderwijsloopbaan direct aansluitend vervolgen op een Amsterdamse mbo-instelling. Het verschil met havo/vwo-leerlingen is groot: daarvan gaan maar vier respectievelijk drie van de tien leerlingen door naar hbo en wo in de eigen stad.

De percentages in tabel 3.5 liggen ver onder de landelijke doorstroompercentages van 77% (vmbo-mbo), 75% (havo-hbo) en 80% (vwo-wo) (CBS, 2007; Herweijer & Bronneman-Helmers, 2007). Een verklaring hiervoor kan gelegen zijn in het feit dat in de landelijke doorstroompercentages wordt geabstraheerd van ‘verhuisbewegingen’: leerlingen vervolgen na het vo hun onderwijsloopbaan in een andere regio, waarbij zij al dan niet naar die nieuwe woonplaats verhuizen. Blijkbaar treden dergelijke verhuisbewegingen eerder op bij havisten en vwo’ers dan bij vmbo’ers in Amsterdam. Opgemerkt moet echter ook worden dat eerder in dit onderzoek bleek dat de doorstroom naar hbo en wo minder direct verloopt dan die tussen vmbo en mbo. De lage directe doorstroompercentages naar het hbo en wo zouden wel eens niet alleen veroorzaakt kunnen worden doordat havisten en vwo’ers na hun vo-loopbaan geografisch mobieler zijn dan vmbo’ers maar ook doordat zij minder vaak direct aansluitend hun onderwijsloopbaan voortzetten.

3.3 De waaier en de paraplu

Uit de informatie over Amsterdamse leerlijnen rijst een beeld op dat vele malen dynamischer en complexer is dat het beleidsvertoog over doorlopende leerlijnen op het eerste gezicht doet vermoeden.

Om te beginnen lijkt het erop dat veel jongeren na hun voortgezet onderwijs ‘uitwaaieren’ in veel uiteenlopende richtingen. Lang niet alle jongeren gaan direct door met een vervolgopleiding.

Zo’n kleine tweederde van de Amsterdamse vmbo’ers gaat wel gestaag door richting Amsterdams mbo. Op grond van het DMO-bestand weten we dat daarnaast ongeveer 10% de onderwijsloopbaan met een mbo-opleiding elders in het land vervolgt. Een ander deel gaat waarschijnlijk of naar het havo, of gaat enige tijd aan het werk. Het beeld van de leerlijnen richting hbo en wo is minder scherp. Van zo’n 40% respectievelijk 30% van de havisten en vwo’ers in Amsterdam weten we dat ze door gaan aan Amsterdams hbo of wo. Anderen volgen waarschijnlijk een ho-opleiding elders in het land of gaan enige tijd niet naar school.

De punten van vertraagde doorstroom en doorstroom in geheel andere regio's dan waar men het vo heeft gevolgd, blijven in landelijke cijfers en beleidsvertogen buiten beeld.

Ten tweede wijst de grote diversiteit van instroom in het vervolgonderwijs er op dat deze instellingen wel degelijk over grote 'vangkracht' beschikken. Veel van de uitwaaiende leerlingen komen uiteindelijk tóch onder de paraplu van het vervolgonderwijs terecht. Soms na enkele jaren geen onderwijs te hebben gevolgd, soms via een omweg door het onderwijsbestel. Dit betekent dat jaarlijks, steeds als de nieuwe cursussen in het mbo, hbo en wo starten, de instellingen aan zeer uiteenlopende groepen deelnemers en studenten een plek geven:

- directe doorstromers uit het voortgezet onderwijs in dezelfde regio;
- directe doorstromers uit geheel andere regio's in het land;
- jongeren die eerst een andere vervolgopleiding hebben gevolgd, al dan niet bij hetzelfde instituut en al dan niet met succesvolle afronding;
- mensen die enige jaren geen bekostigd onderwijs hebben gevolgd;
- mensen die via een omweg of een zigzagbeweging door het onderwijsbestel instromen in de betreffende opleiding.

Lang niet in alle gevallen zal de cursus starten met een groep deelnemers of studenten die in meerderheid uit het voortgezet onderwijs uit dezelfde regio afkomstig is. Deze diversiteit vraagt veel van de flexibiliteit van het onderwijsprogramma in het algemeen en van de pedagogiek en didactiek in het bijzonder.

De metafoer van de doorlopende leerlijnen veronderstelt een ééndimensionale doorstroom van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs die in de praktijk vaak niet aanwezig is. In de praktijk hebben we te maken met een enorme diversiteit, zowel in geografisch opzicht -de regio van het vervolgonderwijs is niet altijd dezelfde regio als die waar het voortgezet onderwijs is gevolgd- als in termen van histories van individuele leerlijnen.

Dit betekent niet dat een doorlopende leerlijn niet van belang is. Het betekent wel dat 'het verbeteren van doorstroom' vaak niet zo eenvoudig is als het op papier soms lijkt. Samenwerking tussen instellingen in dezelfde regio is zeker nastrevenswaardig, bijvoorbeeld met het oog op warme overdracht en continuïteit in loopbaanbegeleiding. Maar lang niet alle (beoogde) doorstroom zal door die samenwerking worden beïnvloed. Bovendien: loopbaanbegeleiding in het vervolgonderwijs die wordt opgezet vanuit de idee dat de meeste jongeren direct uit het voortgezet onderwijs afkomstig zijn, zal haar doel grotendeels voorbij schieten. Voor zeer veel jongeren in het vervolgonderwijs gaat dat idee immers niet op.

4 Doorstroom en etniciteit

Na segregatie in hoofdstuk 2 en doorstroom in hoofdstuk 3 richten we in dit hoofdstuk de aandacht op een laatste thema: de vraag of in de doorstroom van leerlingen van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs verschillen in etniciteit te onderkennen zijn.

In paragraaf 4.1 wordt kort stilgestaan bij datgene wat uit recente literatuur naar voren komt over de relatie tussen etniciteit en doorstroom. In paragraaf 4.2 worden de Amsterdamse cijfers gepresenteerd.

4.1 Over allochtone leerlijnen

De leerlijnen van allochtone leerlingen verlopen in veel gevallen anders dan die van autochtone leerlingen. Van vooral Turkse kinderen is bekend dat ze met een achterstand op het terrein van taal en rekenen aan het basisonderwijs beginnen (Onderwijsraad, 2007a). Een deel van die achterstand wordt ingelopen, maar een deel is ook bij de overgang naar het voortgezet onderwijs nog aanwezig. Daar waar allochtone leerlingen aan het eind van de basisschool niet of nauwelijks met taalachterstand kampen, blijken zij het voortgezet onderwijs gewoon mee te kunnen.

Aan het eind van de basisschoolperiode krijgen leerlingen op grond van hun prestaties en Cito-scores een advies mee voor welke vo-school zij geschikt zouden zijn. Bekend is dat leerlingen van laagopgeleide ouders in het algemeen een lager advies meekrijgen dan hun prestaties rechtvaardigen; deze leerlingen en ouders zijn ook nog eens geneigd vaker een lager schooltype te kiezen dan is geadviseerd. Binnen de groep laagopgeleide ouders geldt deze tendens meer voor allochtonen dan voor autochtonen (Onderwijsraad, 2007a).

Eind 2005 heeft de Adviesraad Diversiteit en Integratie in *Een cruciaal schooladvies* opgemerkt dat veel allochtone leerlingen in Amsterdam door het basisonderwijs verwezen worden naar de theoretische leerweg van het vmbo, terwijl ze op grond van hun capaciteiten en intelligentieniveau ook zouden kunnen presteren op havo- of vwo-niveau (Adviesraad Diversiteit en Integratie, 2005). De Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling heeft naar aanleiding van gesprekken met de raad onderzocht hoe het met deze ‘onder advisering’ in Amsterdam is gesteld. In 2007 constateert de Dienst uiteindelijk dat bij leerlingen met lage Cito-scores geen onder- maar juist vaak over advisering optreedt (DMO, 2007).¹⁷ Bij leerlingen met hogere Cito-scores treedt echter wel vaker onder- dan over advisering op. Onder advisering bij leerlingen met hogere scores treedt vooral op bij Turkse en Marokkaanse leerlingen dan bij autochtonen en leerlingen met een overige etniciteit. Dit betekent dat daar waar Turkse en Marokkaanse leerlingen door zouden kunnen naar havo of vwo zij inderdaad méér dan andere leerlingen een advies voor de theoretische leerweg van het vmbo krijgen.

¹⁷ Leerlingen die geen Cito-toets hebben afgelegd blijven in de analyse van DMO buiten beschouwing.

Initiële achterstanden op het vlak van taal en rekenen, ouders met een laag opleidingsniveau en -vooral voor Turkse en Marokkaanse leerlingen- een tendens van onderadvisering naarmate hun Cito-scores hoger liggen: het zijn enkele van de 'hindernissen' die meer voor allochtone leerlingen in Amsterdam opgeld doen dan voor autochtone leerlingen.

Overigens is duidelijk dat allochtone leerlingen in ons onderwijsbestel steeds beter presteren. Turkse en Marokkaanse leerlingen hebben de afgelopen vijftien jaar circa één derde van hun taalachterstand ingelopen; bij rekenen gaat het zelfs om de helft van de achterstand (Onderwijsraad 2007a; zie ook Demant et al., 2007). Vooral Turkse meisjes presteren steeds beter, beter zelfs dan generatiegenoten van Turkse afkomst in andere Europese landen (Crul & Schneider, 2006).

Voorzien wordt dat de 'opmars' van allochtone leerlingen in het onderwijsbestel zich zal doorzetten. Het aantal hoogopgeleide Turken en Marokkanen is nog niet zo groot, maar zal de komende jaren verder kunnen stijgen dankzij hun snelgroeiende instroom in het hoger onderwijs. Van Surinaamse en Antilliaanse jongeren wordt een minder grote sprong voorwaarts verwacht dan die van Turkse en Marokkaanse jongeren; datzelfde geldt voor westers allochtonen, die nu al vaker over een hoger opleidingsniveau beschikken (Herweijer & Bronneman-Helmers, 2007).

4.2 De Amsterdamse cijfers

Zijn in de Amsterdamse leerlijnen verschillen aan te wijzen naar etniciteit? In hoofdstuk 2 is al beschreven dat de leerlijnen mbo een oververtegenwoordiging kennen van allochtone deelnemers. In dit hoofdstuk staan we stil bij de vraag of in de *doorstroompatronen* van vo naar vervolgonderwijs verschillen naar etniciteit waarneembaar zijn. Daarvoor kijken we eerst naar typen doorstromers en de vraag of en in hoeverre allochtonen in bepaalde doorstroomtypen meer of minder vaak voorkomen dan autochtonen. Daarna kijken we naar de groep leerlingen die direct doorstroomt van vo naar vervolgonderwijs: zien we binnen deze groep verschillen naar etniciteit?

Typen doorstromers en etniciteit

Op grond van de beschikbare data kunnen we vier typen deelnemers en studenten onderscheiden:

- *directe doorstromers (DD)*: dit zijn de leerlingen die direct aansluitend aan hun vo-school doorstromen naar vervolgonderwijs; binnen deze categorie kan een groep worden onderscheiden die in 2006 voortgezet onderwijs volgde en daarna direct doorstroomde naar vervolgonderwijs (DD 0607); dáárbinnen kunnen we die leerlingen identificeren die het voortgezet onderwijs ook in Amsterdam volgden en niet buiten de stad (DDA);

- *omweggers*: dit zijn mensen die enige tijd geen bekostigd onderwijs volgden en op een gegeven moment starten met een leerlijn in het vervolgonderwijs;
- *zigzaggers*: dit zijn onderwijsdeelnemers die na het vo, deelname aan uiteenlopend vervolgonderwijs laten zien, al dan niet gecombineerd met één of meer jaren geen onderwijs;
- *volhouders*: die studenten die vijf jaar en langer staan ingeschreven in het hoger onderwijs.

Voor elk van de onderwijssectoren zijn deze categorieën bestudeerd op hun achtergrondkenmerken en met name het kenmerk etniciteit. De tabellen waarin in detail wordt gerapporteerd over deze kenmerken zijn opgenomen in de bijlage bij deze rapportage. De verschillen tussen de *typen* die naar voren kwamen zijn geanalyseerd op significantie.¹⁸ Het resultaat is samengevat in de tabellen 4.1 tot en met 4.4 hierna.

De *doorstroomtypen* laten zich op grond van deze analyses zich als volgt karakteriseren

Directe doorstromers

Deze groep bevat -zeker waar het de 2006-2007 jaargang betreft- meer Turkse en Marokkaanse jongeren (van de 2^e generatie). Ze zijn veelal woonachtig in Amsterdam Noord en Amsterdam West. Het gaat om relatief jonge deelnemers en studenten. Als we de jaargang 2006-2007 nader bekijken, zien we dat de jongeren die zich voor hun vervolgonderwijs in Amsterdam vestigen (daarvoor vo elders volgden), vaker vrouwen zijn van autochtone herkomst. Deze vestigers zijn gemiddeld iets ouder dan de jongeren die vanuit het Amsterdams vo doorstromen.

Omweggers

Afhankelijk van de sector zijn omweggers verhoudingsgewijs meer mannen (wo) of juist meer vrouwen (mbo/hbo). Naar woonwijk zijn er -met uitzondering van wo-studenten die meer in Centrum en minder in Oud Zuid en West wonen- weinig verschillen. Naar etniciteit zijn omweggers minder vaak van autochtone afkomst en vooral vaker westers allochtoon. De generatie van etniciteit is vaker onbekend. De omweggers zijn aanzienlijk ouder dan gemiddeld.

Zigzaggers

Mensen die met een zigzag in het vervolgonderwijs terechtkomen, zijn vaker van autochtone herkomst. Ze zijn gemiddeld ook iets ouder.

¹⁸ * = significante χ^2 -toets op .01. Getoetst is op significantie van het verschil met de totale populatie, en in geval van de groep directe doorstromers op:

- groep DD t.o.v. totale populatie;
- groep DD0607 t.o.v. totale populatie;
- groep DDA t.o.v. groep DD0607.

Tabel 4.1 Kenmerken van directe doorstromers vergeleken met de totale populatie, naar onderwijssector

	Geslacht	Woonwijk	Etniciteit	Etniciteit / generatie	Gemiddelde leeftijd
Mbo	DD: > mannen* DD0607: > mannen (ietsje < dan in DD) DDA: > mannen (iets < dan in DD0607)	DD: weinig verschil DD0607: iets < in ZO, iets > in N & W* DDA: > in Zeeburg, N en W, < in ZO*	DD: iets > T/M* DD0607: idem als DD * DDA: < autochtonen, > T/M*	DD: < autochtoon/1e gen, > 2e gen* DD0607: < 1 ^e gen, > 2 ^e gen* DDA: < autochtoon / 1 ^e gen, > 2 ^e gen*	DD: 18 jaar* DD0607: 17 jaar* DDA: 17 jaar
Hbo	DD: < mannen DD0607 nog iets < mannen DDA: iets > mannen*	DD: > in ZO, N & W; < in Centrum en OZ* DD0607: < in C/Zeeburg/OZ; > in ZO/N/W* DDA: < in C/W, Zeeburg, OZ; > in ZO, N & W*	DD: > autochtoon/T/M, < westers allochtoon & Antilliaans* DD0607: < autochtoon/westers allochtoon, > T/M/S * DDA: nog < autochtoon/westers, > T/M/ overige niet-westers*	DD: > autochtoon & 2 ^e gen* DD0607: < autochtoon, > 2 ^e gen * DDA: nog < autochtoon, nog > 2e generatie*	DD: 19 jaar * DD0607: 18 jaar * DDA: 18 jaar (17,7 versus 17,95)*
Wo	DD: < mannen * DD0607: ook < mannen (maar > dan in DD) DDA: > mannen *	DD: < in C & OZ, > in Zeeburg, ZO, N & W* DD0607: < in C & OZ, > in ZO, N & W* DDA: nog < in CW, > in ZO, N & W*	DD: > autochtonen, < westers allochtonen* DD0607: > T/M/S, < westers allochtonen* DDA: < autochtonen/westers en > T/M/S/overige*	DD: > autochtonen & 2 ^e gen* DD0607: > 2 ^e gen* DDA: < autochtonen en > 2 ^e gen*	DD: 20 jaar* DD0607: 18 jaar* DDA: 18 jaar

Tabel 4.2 Kenmerken van omweggers vergeleken met de totale populatie, naar onderwijssector

	Geslacht	Woonwijk	Etniciteit	Etniciteit / generatie	Gemiddelde leeftijd
Mbo	Meer vrouwen*	Kleine verschillen*	Minder T/M/autochtoon*	Meer 1 ^e en / onbekend*	28 jaar*
Hbo	Iets meer vrouwen*	Kleine verschillen*	Minder autochtoon, meer westers allochtoon*	Meer onbekend*	27 jaar*
Wo	Iets minder vrouwen	Meer in Centrum/West, minder in OZ en West*	Minder autochtoon, meer westers allochtoon/overig niet-westers*	Meer onbekend*	28 jaar*

Tabel 4.3 Kenmerken van zigzaggers vergeleken met de totale populatie, naar onderwijssector

	Geslacht	Woonwijk	Etniciteit	Etniciteit / generatie	Gemiddelde leeftijd
Mbo	Meer mannen*	Minder vaak in West	Meer autochtoon, minder T/M*	Meer autochtoon & 1 ^o gen*	21 jaar*
Hbo	Nauwelijks verschil	Weinig verschillen	Meer autochtoon, minder westers allochtoon*	Meer autochtoon, minder onbekend*	23 jaar*
Wo	Iets meer vrouwen (klein verschil)	Weinig verschillen*	Meer autochtoon*	Meer autochtoon, minder onbekend*	23 jaar*

Tabel 4.4 Kenmerken van vasthouders vergeleken met de totale populatie, naar onderwijssector

	Geslacht	Woonwijk	Etniciteit	Etniciteit / generatie	Gemiddelde leeftijd
Hbo	Meer mannen*	Meer C/W, minder ZO/N*	Meer autochtoon, minder westers allochtoon/T/M*	Meer autochtoon, minder 2e generatie/onbekend*	26 jaar*
Wo	Meer mannen*	Kleine verschillen*	Iets meer autochtoon, minder westers allochtoon*	Meer autochtoon, minder onbekend*	25 jaar*

Vasthouders

De student die vijf jaar of meer aaneengesloten op het ho zit, is vaker een oudere mannelijke autochtone student; minder vaak betreft het westers allochtonen en mensen waarvan de etnische generatie ‘onbekend’ is.

Allochtone deelnemers en studenten van niet westerse herkomst komen het meest naar voren in de groep die direct doorstroomt naar vervolgonderwijs. Westers allochtonen hebben vaker een omweg nodig voor doorstroom. Autochtonen komt men vaker tegen in de groep die met een zigzag door het onderwijsbestel heen gaat én als ‘eeuwige student’.

Directe doorstromers in Amsterdam

In de groep die direct doorstroomt naar vervolgonderwijs zijn allochtone deelnemers en studenten sterk vertegenwoordigd. Dat kán in beginsel worden veroorzaakt doordat de Amsterdamse jeugd meer allochtone jongeren telt dan in de omliggende regio's. Misschien levert dat een vertekening op.

Voor de zekerheid is dan ook nagegaan of de etniciteit van jongeren die in 2006-2007 op Amsterdams vo zaten en daarna direct doorstroomden naar vervolgonderwijs, verschilt van de gehele groep jongeren die in 2006-2007 bij Amsterdams vo stond ingeschreven.

Als we die totale groep leerlingen bij het voortgezet onderwijs bezien op etniciteit (tabel 4.5), dan zien we dat in het schooljaar 2006-2007 23% van de vmbo-leerlingen van autochtone herkomst is, tegenover 56% van de havo/vwo-leerlingen.

Tabel 4.5 Vo-leerlingen Amsterdam naar etniciteit, in procenten

	Vmbo	Havo/vwo
Autochtoon	23%	56%
Allochtoon, westers	4%	10%
Allochtoon, niet westers		
- Turkije	13%	5%
- Marokko	22%	9%
- Suriname	18%	9%
- Antillen/Aruba	2%	1%
- Overige, onbekend	12%	11%
	100,0%	100,0%

* Bron: Babeliowsky & Den Boer, 2007; percentages vmbo bewerkt met behulp van cijfers Dienst O+S; percentages vmbo betreffen vmbo met en zonder lwoo.

In de groep leerlingen die direct doorstroomt naar het mbo (tabel 4.6), is echter 17,5% autochtoon; onder de directe doorstromers naar hbo en wo is 29% autochtoon.

Tabel 4.6 Directe doorstromers '06-'07 in Amsterdam naar onderwijssector en etniciteit, in procenten*

	Mbo	Hbo en wo
Autochtoon	17,5%	29,2%
Allochtoon, westers	5,0%	9,0%
Allochtoon, niet westers		
- Turkije	14,4%	8,2%
- Marokko	29,1%	16,8%
- Suriname	20,6%	13,8%
- Antillen/Aruba	2,0%	1,3%
- Overige, onbekend	11,5%	11,6%
Totaal %	100,0%	100,0%

* Omwille van de vergelijkbaarheid met cijfers van DMO en Dienst O+S zijn de cijfers voor hbo en wo in deze tabel samengevoegd.

Uit de vergelijking komt naar voren dat in de groep die vanuit het vmbo in Amsterdam direct doorstroomt naar het mbo, niet-westers allochtone jongeren van vooral Turkse, Marokkaanse en Surinaamse herkomst ten opzichte van de totale vo-populatie oververtegenwoordigd zijn. Autochtone leerlingen uit het vmbo van Amsterdam stromen aanmerkelijk minder vaak direct door naar mbo-opleidingen in dezelfde stad.

In het hbo en wo doet ditzelfde patroon zich in versterkte mate voor. Alleen westers allochtonen, Antillianen en mensen met overige of onbekende etniciteit stromen in

dezelfde mate door naar vervolgonderwijs als op grond van de samenstelling van de vo-populatie kan worden verwacht. Autochtone havo/vwo-leerlingen zijn in de directe Amsterdamse doorstroom sterk ondervertegenwoordigd.

Directe doorstroom altijd even effectief?

Op grond van het DMO-bestand beschikken we over informatie over het aantal mbo-opleidingen dat een deelnemer na zijn of haar inschrijving heeft gevolgd¹⁹. Daaruit blijkt dat circa 43% van de mbo-deelnemers bezig is met de eerste opleiding van inschrijving. Zo'n 29% is bezig aan de tweede opleiding en ongeveer 28% aan een derde opleiding of meer.

Uit analyse van deze gegevens blijkt dat meisjes vaker dan jongens volstaan met één opleiding; jongeren die meerdere opleidingen hebben gevolgd zijn -logischerwijze wellicht- gemiddeld ook ouder.

Bezien naar etniciteit blijkt dat autochtonen iets vaker dan andere etniciteiten staan ingeschreven op hun eerste opleiding (45% ten opzichte van gemiddeld 43%). Met name Marokkaanse mbo-deelnemers komen in deze categorie minder vaak voor (40%). Bij autochtone deelnemers heeft 21% ingeschreven gestaan bij 3 opleidingen of meer terwijl het gemiddelde 28% bedraagt. Vooral Marokkaanse jongeren (33%), Antilliaanse (30%) en Surinaamse jongeren (29%) scoren hoger dan gemiddeld in deze categorie.

Van mbo naar hbo

Het mbo kan voor bepaalde groepen vmbo-leerlingen een brug vormen tussen het voortgezet onderwijs en het hbo. Is het zo dat allochtonen meer van deze 'lange' route gebruik maken dan autochtonen, of is het juist andersom?

Om dit na te gaan zijn uit de totale groep van de hbo-studenten die studenten geselecteerd die in hun leerloopbaan in de voorliggende vier jaren, één jaar of meer ingeschreven hebben gestaan op een mbo-opleiding. Het betreft in totaal 2116 studenten, oftewel zo'n 15% van alle hbo-studenten in Amsterdam. In tabel 4.7 wordt de etnische samenstelling van deze hbo'ers met mbo-historie vergeleken met de etnische samenstelling van de totale hbo-populatie; tevens is in de tabel de etniciteit van de hbo'ers met een havo/vwo-historie vermeld.

¹⁹ Op grond van het DMO-bestand is niet na te gaan of en in hoeverre het hierbij gaat over échte wisselingen van opleidingen dan wel dat het hercoderingen van opleidingscodes in het kader van de invoering van nieuwe kwalificatiedossiers betreft.

Tabel 4.7 Hbo'ers met mbo-historie naar etniciteit, in procenten

	Hbo totaal	Hbo'ers met mbo-historie	Hbo'ers met havo/vwo-historie
Autochtoon	51,4%	38,4%	56,6%
Allochtoon, westers	15,1%	7,1%	7,5%
Allochtoon, niet westers			
- Turkije	4,0%	7,8%	5,3%
- Marokko	8,2%	17,3%	10,0%
- Suriname	9,6%	16,6%	9,8%
- Antillen/Aruba	2,1%	2,5%	1,4%
- Overige, onbekend	9,4%	10,3%	9,5%
Totaal %	100,0%	100,0%	100,0%

In de groep hbo-studenten met een mbo-historie komen verhoudingsgewijs veel studenten voor met een Turkse, Marokkaanse en Surinaamse achtergrond.

Autochtonen en westers allochtonen zijn in deze groep duidelijk ondervertegenwoordigd.

We kunnen vervolgens nog één slag dieper kijken naar de precieze route waarlangs deze studenten het hbo uiteindelijk hebben bereikt. De cijfers van deze analyse staan samengevat in tabel 4.8. Daarin worden de hbo-studenten met een aansluitende onderwijsloopbaan -dat wil zeggen die in de vier voorliggende jaren steeds op een opleiding ingeschreven hebben gestaan ('aansluitend')- onderscheiden van de studenten die er wel één of meerdere jaren tussenuit zijn geweest ('niet aansluitend').

Tabel 4.8 Doorstromers van mbo naar hbo, in procenten*

	Aansluitend				Niet aansluitend
	Vo-mbo-hbo	Ve-mbo-hbo	LCS-mbo-hbo	Overig	
Autochtoon	9,6%	0,7%	61,9%	1,6%	26,2%
Allochtoon, westers	7,3%	2,0%	65,6%	3,3%	21,9%
Allochtoon, niet westers					
- Turkije	23,0%	0,0%	67,3%	2,4%	7,3%
- Marokko	14,2%	0,3%	69,3%	1,6%	14,5%
- Suriname	12,8%	0,0%	58,4%	1,4%	27,4%
- Antillen/Aruba	7,6%	1,9%	60,4%	0,0%	30,2%
- Overige, onbekend	11,0%	0,9%	65,6%	1,8%	20,6%
Totaal %	11,9%	0,6%	63,6%	1,8%	22,1%

* Ve = volwasseneneducatie; LCS = les- en cursusgeldregistratie; deze studenten betaalden in het betreffende jaar wel les- en cursusgeld maar beschikten niet over een (geldig) onderwijsnummer. Het hoge percentage deelnemers met een 'LCS' code in de mbo-hbo-loopbaan wordt veroorzaakt doordat in 2003/2004 het mbo nog niet werkte met een onderwijsnummer; we kunnen daardoor aannemen dat de meeste van deze deelnemers in dat schooljaar ingeschreven stond op een mbo-opleiding.

Belangrijk verschil dat uit de tabel naar voren komt, is dat studenten met een Turkse en Marokkaanse achtergrond oververtegenwoordigd zijn in de categorie die vanuit het vo direct doorstroomt naar het mbo en daarna overstapt naar het hbo. Autochtone studenten en studenten met een Surinaamse en Antilliaans-Arubaanse achtergrond komen verhoudingsgewijs vaker voor onder studenten die er één of meerdere jaren tussenuit gaan en daarna hun onderwijsloopbaan weer voortzetten.

Uit het onderwijs en weer terug

Naast de leerlingen die direct doorstromen naar een vorm van vervolgonderwijs, zijn er ook deelnemers en studenten die na het vo eerst één of meerdere jaren niet staan ingeschreven op een vorm van bekostigd onderwijs. Deze periode van niet-inschrijving kunnen onderdeel zijn van een zeer gevarieerde onderwijsloopbaan zoals de *zigzagers* die laten zien (bijvoorbeeld vo – mbo – één jaar geen inschrijving – vo) óf onderdeel zijn van een tijdelijke onderbreking van een overigens logisch aansluitende loopbaan zoals bij *omweggers* (bijvoorbeeld vo – één jaar geen inschrijving – twee jaar mbo). Bestudeerd is of de totale groep jongeren die één of meer leerjaren niet ingeschreven heeft gestaan bij een bekostigde instelling (ongeacht het moment in hun onderwijsloopbaan of de duur van de niet-inschrijving), qua etniciteit verschilt van de jongeren die als het ware continu bij deze instellingen staan ingeschreven. Het resultaat van deze analyse is opgenomen in tabel 4.9.

We zien in de tabel dat jongeren van Turkse en Marokkaanse herkomst aanzienlijk *vaker* dan autochtonen en andere etniciteiten in de voorliggende vier schooljaren er ook daadwerkelijk vier ingeschreven hebben gestaan op een vorm van bekostigd onderwijs. Deelnemers die nu staan ingeschreven op het mbo maar één jaar of meer niet ingeschreven hebben gestaan, zijn vaak autochtonen, Antilliaans/Arubaanse jongeren en jongeren van westers allochtone herkomst. Datzelfde patroon zien we in grote lijnen ook in het hbo en wo terug. Als Turkse en Marokkaanse jongeren even geen bekostigd onderwijs volgen -en dat doen ze niet zo vaak- dan is dat vaak maar kort.

Tabel 4.9 Aantal jaren geen bekostigd onderwijs naar etniciteit, in procenten

	Geen bekostigd onderwijs				Wel bekostigd onderwijs		
	1 jaar	2 jaar	3 jaar	4 jaar	2 jaar gemengd	3 jaar gemengd	
Mbo							
Autochtoon	17,2%	8,2%	7,0%	9,5%	2,0%	1,6%	54,5%
Allochtoon, westers	14,3%	10,0%	8,6%	12,0%	1,3%	1,5%	52,3%
Allochtoon, nw.							
- Turkije	11,3%	4,2%	3,2%	5,4%	1,3%	0,7%	74,0%
- Marokko	10,1%	4,0%	4,6%	6,9%	1,3%	1,1%	72,1%
- Suriname	13,6%	7,0%	7,2%	10,9%	1,6%	1,1%	58,7%
- Antillen/Aruba	15,7%	9,6%	9,9%	12,6%	2,6%	2,0%	47,6%
- Overige	14,3%	7,1%	6,5%	14,2%	1,7%	1,4%	54,9%
Totaal mbo %	13,4%	6,5%	6,2%	9,6%	1,6%	1,2%	61,5%
Hbo							
Autochtoon	24,0%	8,0%	5,1%	4,1%	1,3%	0,4%	57,1%
Allochtoon, westers	19,9%	15,3%	14,7%	12,3%	1,2%	1,1%	35,6%
Allochtoon, nw.							
- Turkije	10,5%	3,3%	2,8%	3,5%	0,3%	0,5%	79,0%
- Marokko	12,3%	3,4%	3,8%	4,2%	0,3%	0,5%	75,5%
- Suriname	16,4%	7,4%	5,4%	5,1%	1,0%	0,5%	64,2%
- Antillen/Aruba	19,2%	5,1%	10,6%	9,9%	0,7%	2,1%	52,4%
- Overige	16,8%	8,3%	6,9%	6,5%	1,2%	0,6%	59,7%
Totaal hbo %	20,3%	8,5%	6,6%	6,0%	1,1%	0,6%	56,9%
Wo							
Autochtoon	21,6%	3,7%	2,1%	1,8%	0,9%	0,3%	69,7%
Allochtoon, westers	19,8%	5,6%	7,6%	14,8%	0,9%	0,7%	50,6%
Allochtoon, nw.							
- Turkije	14,1%	4,5%	3,7%	5,1%	0,3%	0,0%	72,3%
- Marokko	11,9%	3,9%	1,2%	1,6%	0,6%	0,0%	80,8%
- Suriname	14,4%	4,6%	3,5%	3,6%	0,7%	0,2%	72,9%
- Antillen/Aruba	22,3%	3,0%	3,7%	5,3%	0,7%	0,7%	64,3%
- Overige	17,4%	5,8%	7,4%	7,8%	0,6%	0,6%	60,5%
Totaal wo %	20,4%	4,2%	3,4%	4,4%	0,9%	0,4%	66,3%

We zien in deze kortom paragraaf dat allochtone jongeren vaker dan autochtone jongeren in Amsterdam direct doorstromen naar vervolgonderwijs. In het geval van het mbo weten we echter ook dat die doorlopende leerlijn niet altijd even effectief is: jongeren met een allochtone achtergrond zijn oververtegenwoordigd onder deelnemers die zich voor meerdere opleidingen achter elkaar hebben ingeschreven. In de groep jongeren die het hbo binnenkomt via het mbo, zijn jongeren met een Turkse, Marokkaanse en Surinaamse achtergrond oververtegenwoordigd. Met name een deel van de Turkse en Marokkaanse jongeren gebruikt deze route blijkbaar om hun ‘onderadvies’ dat ze ooit van de basisschool meekreeg, alsnog te logenstraffen.

Ten slotte zien we dat allochtone jongeren -en weer vooral Turkse en Marokkaanse jongeren- aanzienlijk *minder vaak* dan autochtone jongeren even een jaartje of meer het onderwijs laten voor wat het is.

4.2 Opmars door het onderwijsbestel?

Aan de hand van de beschikbare data kunnen we aantonen dat allochtone jongeren in Amsterdam vaker dan hun autochtone leeftijdsgenoten direct vanuit het voortgezet onderwijs doorstromen naar vervolgonderwijs. Dat geldt voor de leerlijn vmbo-mbo maar sterker nog -hoewel zij daarin nog ondervetegenwoordigd zijn- voor de leerlijn van havo/vwo naar hbo en wo. Aandachtspunt hierbij is echter wel de effectiviteit van die doorlopende leerlijn: in het geval van het mbo weten we dat allochtonen vaker op meerdere opleidingen achter elkaar staan ingeschreven dan autochtonen. Dit kan wijzen op vaker switchen en/of het stapelen van trajecten, de data geeft daarover geen uitsluitsel. Duidelijk is wel dat autochtone doorstromers vaker dan allochtonen in het mbo volstaan met slechts één opleidingstraject.

Autochtone Amsterdamse jongeren gedragen zich minder volgens de stereotype doorlopende leerlijn dan verwacht. Het lijkt erop dat zij meer zigzaggend en/of trager door het vervolgonderwijs gaan dan allochtonen. In deze zin vormt ook bij autochtonen de effectiviteit van leerlijnen een aandachtspunt.

Op grond van de onderzoeksresultaten kunnen we verwachten dat allochtone jongeren hun 'opmars' door het onderwijsbestel in Amsterdam het komend decennium zullen voortzetten. Twee punten van aandacht spelen daarbij een rol. Ten eerste kan deze 'opmars' groter zijn naarmate de tendens van onder advisering van Turkse en Marokkaanse leerlingen bij hogere Cito-scores vermindert. Een onder advisering die op dit moment in ieder geval voor een deel de verklaring levert voor de oververtegenwoordiging van deze deelnemers in de mbo-populatie. Er is naar verwachting meer uit deze Amsterdamse jongeren te halen in termen van doorstroom naar hbo en wo dan nu nog uit de cijfers naar voren komt. Dit blijkt ook uit oververtegenwoordiging van Turkse en Marokkaanse jongeren in de groep die vanuit het mbo doorstroomt naar het hbo.

Ten tweede geeft het DMO-bestand een indicatie dat hoewel allochtone jongeren bereid zijn direct door te stromen, die doorstroom niet altijd even effectief is. Waarom dat komt -en of deze tendens ook in hbo en wo aanwezig is- is op grond van de ons beschikbare data niet bekend; het is mogelijk dat zaken als minder optimale beroepenoriëntatie en informatieverstrekking over de inhoud en het arbeidsmarktperspectief van opleidingen hierbij een rol spelen. Dit pleit voor extra aandacht voor realistische studie- en beroepskeuze, zowel gedurende het voortgezet onderwijs als bij de intake in het vervolgonderwijs.

Het mbo krijgt binnen afzienbare termijn naar verwachting meer ruimte voor een adequater intake; de staatssecretaris van OCW heeft aangegeven dat zij het de

instellingen gaat toestaan leerlingen gedurende een jaar in te schrijven op zogeheten brede domeinen in plaats van op relatief smalle opleidingstrajecten.²⁰

²⁰ Brief van de staatssecretaris aan de bve-instellingen d.d. 14 juli 2008.

5 Conclusies

In dit slothoofdstuk worden eerst de conclusies van het onderzoek beschreven. Aansluitend staan we aan de hand van stellingen stil bij enkele discussiepunten.

5.1 Contouren in beeld

Het onderzoek is vertrokken vanuit centrale vraagstelling: hoe ziet de doorstroom van Amsterdamse leerlingen van het voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo) naar het vervolgonderwijs (mbo, hbo, wo) in Amsterdam er uit en kunnen ten aanzien van die doorstroom succes- en faalfactoren worden aangewezen? Deze vraag is voor de uitvoering van het onderzoek verdeeld in drie deelvragen.

Deelvraag 1

Is het op grond van beschikbare databestanden mogelijk de Amsterdamse leerlijnen -i.c. de doorstroom van vo-leerlingen naar vervolgonderwijs- in kaart te brengen?

Deze eerste deelvraag kunnen we nu positief beantwoorden. Met name bij de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam en bij CFI is een grote hoeveelheid data voorhanden op grond waarvan Amsterdamse leerlijnen in beeld kunnen worden gebracht en gehouden. De invoering van het persoonsgebonden onderwijsnummer maakt dit mogelijk.

We zijn bij de uitvoering van het onderzoek tegen enkele aandachtspunten aangelopen.

Data voor vervolganalyses

Het onderzoek dat is uitgevoerd betrof in zoverre ‘pionierswerk’ dat vergelijkbare studies op reeds beschikbare databestanden nog niet eerder zijn verricht. We hebben daarbij gekozen voor een bestand waarin we de huidige populatie aan mbo-, hbo- en wo-instellingen hebben onderzocht op de vraag: ‘waar komen deze deelnemers en studenten vandaan?’

Het onderzoek levert flink wat informatie op, maar het maakt ook duidelijk dat we een aantal onderdelen van de Amsterdamse leerlijnen nog niet in beeld hebben. Het gaat dan ten eerste om de deelname van Amsterdamse jongeren aan niet bekostigd onderwijs; dit onderwijs is te onderscheiden in erkende opleidingen (waarvan er 58 zijn aangesloten bij PAEPON) en veel, uiteenlopende bedrijfsopleidingen; cijfers van PAEPON en CBS wijzen uit dat ruim 20% van alle personen van 18 jaar en ouder die onderwijs volgen, dat doen op niet bekostigd onderwijs.²¹ Meer gedetailleerde cijfers over deelnemersaantallen aan deze (erkende) opleidingen in het algemeen en in Amsterdam in het bijzonder zijn nog niet voorhanden. In het verlengde van dit onderzoek kan het interessant zijn na te gaan hoeveel Amsterdamse jongeren deze

²¹ Zie www.paepon.nl onder de knop Feiten & cijfers; tevens persbericht CBS 9 juni 2008 *Meer dan een miljoen mensen in het niet-bekostigd onderwijs*, www.cbs.nl.

onderwijsroute doorlopen en of en in hoeverre in deelname aan deze ‘vrije’ onderwijssector verschillen in etniciteit te constateren zijn.

Ten tweede zet dit onderzoek de schijnwerper op deelname aan vervolgonderwijs; logischerwijze blijft de niet-deelname daardoor buiten beschouwing. Uitval en voortijdig schoolverlaten blijven bij dit onderzoek buiten beeld.

In het onderzoek is op basis van het DMO-bestand gepoogd om aansluiting te vinden tussen aantallen voortijdig schoolverlaters en aantallen onderwijsdeelnemers aan het mbo. Strikt genomen moeten deze complementair aan elkaar zijn -zeker als daar deelname aan niet bekostigd onderwijs in kan worden meegenomen. Deze pogingen zijn echter minder succesvol gebleken onder meer omdat het DMO-bestand uitgaat van registratie van jongeren die in Amsterdam wonen en nog niet over een startkwalificatie beschikken, en bij de cijfers over onderwijsparticipatie van de Dienst O+S niet duidelijk is of en in hoeverre het om jongeren gaat die ook in Amsterdam woonachtig zijn. De ‘matrix’ van deelname en niet-deelname aan vervolgonderwijs van jongeren die in Amsterdam wonen, kan zo niet sluitend worden gemaakt. Om een vollediger beeld te krijgen van jongeren die uit het onderwijs vallen – met name zij die nog niet over een startkwalificatie beschikken – is het nodig tot een betere koppeling te komen tussen de Amsterdamse onderwijsregistratie en de registratie van de scholen en CFI.

In de derde plaats laat dit onderzoek de participatie aan het groen onderwijs (i.c. Wellant) en aan hogeschool INHOLLAND buiten beschouwing, omdat het bij CFI niet mogelijk is de benodigde data op vestigingsnummer aan te leveren.

Nu deze fase achter de rug is, kunnen we duidelijker formuleren welk type data voor eventuele vervolganalyses wenselijk is. Het betreft dan een datamatrix die uitgaat van de vraag ‘waar gaan vo-leerlingen naar toe?’ en óók de leerlijnen omvat van:

- de onderwijsforensen van ‘binnen naar buiten’;
- de leerlingen op groen-vmbo;
- de jongeren die ergens tussen het vo en vervolgonderwijs in hun opleiding staken.

Idealiter omvat zo’n datamatrix een selectie van alle leerlingen in het Amsterdams voortgezet onderwijs vanaf oktober 2003, naar postcode van hun woonadres én vestigingsnummer van hun onderwijslocatie. In de matrix worden dan voor elk jaar de opleidingsgegevens vermeld én postcode van het woonadres. Zo komen ook de leerlijnen in beeld die nu nog niet zijn beschreven en ontstaat vooral ook duidelijke zicht op het onderwijsforensen naar buiten de stad.

Meer koppelingen tussen registraties

Op dit moment worden leerlinggegevens geregistreerd door een veelheid aan instanties: door de scholen zelf, door IBG en CFI, door DMO/LAS, door ELKK. De scholen registreren hun deelnemers en studenten en geven deze in verband met bekostiging en studiefinanciering door aan IBG/CFI. De gemeente vraagt periodiek bij de mbo-instellingen gegevens op ten behoeve van de handhaving van de leer- en kwalificatieplicht.

Het zou -zeker voor scholen zelf- veel werk in termen van invoer, data-uitwisseling en conversie schelen als deze registraties meer op elkaar worden afgestemd. Bijvoorbeeld door in het vervolg alle data die voor bekostiging, studiefinanciering én handhaving van leer- en kwalificatieplicht in één bestand samen te brengen. Daarmee kan bovendien de kwaliteit en betrouwbaarheid van de data -zeker daar waar het gaat om cijfers over voortijdig schoolverlaten- worden vergroot. DMO/LAS enerzijds en CFI anderzijds zijn ten aanzien van dit punt al nader met elkaar in gesprek.

Deelvraag 2

Hoe zien deze Amsterdamse leerlijnen er uit, in termen van:

- typen leerroutes: vo-mbo, havo-hbo en vwo-vo
- kenmerken van de leerlingen: leeftijd, etniciteit, wijk, geslacht?

In de hoofdstukken 2, 3 en 4 is deze deelvraag beantwoord. Uit de databestanden en de daarop verrichte analyses komen de volgende punten naar voren:

- Bij het vervolgonderwijs in Amsterdam staan *meer vrouwen dan mannen* ingeschreven; de stijging van onderwijsparticipatie en scholingsniveau van vrouwen waarvan in Nederland in het algemeen sprake is, zien we dus ook concreet terug onder de jongeren die in Amsterdam wonen.
- De Amsterdamse leerlijnen zijn *gesegregeerd naar niveau*; in het mbo zijn allochtone deelnemers oververtegenwoordigd, in het wo geldt dat voor autochtonen; de samenstelling van de hbo-populatie komt op hoofdlijnen overeen met die van de Amsterdamse bevolking.
- De Amsterdamse leerlijnen zijn *gesegregeerd naar woonwijk/stadsdeel*; de mbo-populatie woont onder meer vaker in het westen van de stad ook als de jongeren in kwestie van autochtone of westers allochtone afkomst zijn; de hbo-populatie wijkt in woonpatroon niet sterk af van hoe de verschillende bevolkingsgroepen door de stad zijn verspreid; dat geldt ook voor de wo-populatie, zij het dat in deze groep ook Antillianen en overige etniciteiten het meest in Centrum wonen.
- De Amsterdamse leerlijnen vertonen ook tekenen van *segregatie als keuze* in die zin dat binnen de onderwijssectoren mbo, hbo en wo duidelijke verschillen naar etniciteit waarneembaar zijn tussen instellingen en opleidingsrichtingen.
- De doorstroom van vmbo naar mbo verloopt in Amsterdam doorgaans *met minder vertraging* dan de doorstroom van havo naar hbo en die van vwo naar wo.
- De meerderheid van de deelnemers en studenten die staat ingeschreven bij het mbo, hbo en wo kent *geén direct doorlopende leerlijn* vanuit het voortgezet onderwijs.

- *Vanuit het vmbo stromen méér jongeren direct door* naar het mbo in Amsterdam dan vanuit het havo/vwo naar hbo/wo; dit kan deels worden verklaard doordat havisten en vwo'ers wellicht meer dan vmbo'ers geneigd zijn hun onderwijsloopbaan na het vo buiten Amsterdam voort te zetten; deels kan het worden verklaard doordat zij meer dan vmbo'ers geneigd zijn na het vo enige tijd niet aan bekostigd onderwijs deel te nemen (werken, reizen, enzovoort).
- Het directe doorstroompercentage ligt in Amsterdam -ongeacht de onderwijssector- *lager dan landelijke cijfers*; het vmbo komt nog het dichtst in de buurt, maar het verschil in het geval van havo/vwo is groot.
- De groep die in Amsterdam *directe doorstroomt telt verbodingsgewijs meer allochtonen*; allochtone jongeren stromen met name naar hbo en wo vaker direct door naar Amsterdams vervolgonderwijs dan autochtonen.

Deelvraag 3

Is het mogelijk de informatie over Amsterdamse leerlijnen te verbinden met informatie over kenmerken van vo-scholen waarop onderwijs is gevolgd, zodanig dat indicaties zijn te verkrijgen over schoolkenmerken die doorstroom bevorderen?

Op grond van de beschikbare databestanden is het niet mogelijk gebleken in te gaan op deze deelvraag. In het DMO-bestand is van de onderwijsinstellingen in niet alle gevallen het vestigingsnummer van de school opgenomen (6 posities); in die gevallen wordt dan volstaan met vermelding van het brinnummer (4 posities). In het CFI-bestand is standaard uitgegaan van vermelding van het brinnummer (4 posities van de school).

Voor een goede analyse is echter per school het vestigingsnummer nodig omdat alleen dat nummer indicatie geeft van de precieze locatie; op grond daarvan was het vervolgens mogelijk geweest nader in te gaan op schoolkenmerken. Maar zoals gezegd hebben we door de opbouw van het databestand beantwoording van deze onderzoeksvraag vooralsnog moeten laten rusten.

5.2 Discussie

Naar aanleiding van het onderzoek formuleren we ten behoeve van discussie en ter afsluiting van dit rapport enkele stellingen.

Jongeren in Amsterdam: in eigen leef- en onderwijswereld

Het onderzoek laat zien dat de verschillende groepen jongeren in de stad hun levens langs etnisch gescheiden lijnen leven. Ze wonen in verschillende delen van de stad en gaan naar onderwijsinstellingen van verschillend niveau. De kans op reële ontmoetingen over en weer, op dingen samen doen en vriendschappen sluiten, is daardoor buitengewoon klein.

Onderwijsinstellingen, de gemeente en stadsdelen zouden meer initiatieven kunnen nemen om deze woon- en onderwijsgrenzen tussen etniciteiten te slechten.

Bijvoorbeeld door economiestudenten een project te laten doen samen met techniekstudenten waarbij de projectgroepen op alfabetische volgorde van de achternaam worden samengesteld. Of door studenten van een kunstopleiding een opdracht te laten uitvoeren waar mbo-deelnemers bij nodig zijn, enzovoorts. De gemeente en stadsdelen kunnen wellicht via jeugdbeleid meer aandacht besteden aan het belang van het doorbreken van strikt etnisch gescheiden woon- en leefpatronen en patronen in onderwijsparticipatie.

De ene doorlopende leerlijn is de andere niet

In debatten over de doorlopende leerlijnen wordt vaak gesteld dat het aan de instellingen is om hier werk van te maken: meer en beter het onderwijsprogramma op elkaar afstemmen, afspraken maken over loopbaanbegeleiding, beter samenwerken, enzovoorts. Daarbij wordt vaak vergeten dat doorlopende leerlijnen niet ééndimensionaal zijn; veel jongeren gaan niet na het vo direct door naar het vervolgonderwijs in de eigen regio. De diversiteit aan individuele leerlijnen is enorm: er zijn directe doorstromers, maar ook zigzaggers, omweggers en mensen die jaren over een opleiding doen. Bovendien gaan lang niet alle jongeren na het vo naar vervolgonderwijs in de eigen regio; ze kiezen voor een opleiding in een heel ander landsdeel van Nederland. Veel jongeren kiezen er ook voor om na het vo enige tijd geen gebruik te maken van het onderwijsbestel.

Generieke maatregelen die zien op het stimuleren van (regionale) samenwerking en/of op versterking van loopbaanbegeleiding en beroepenoriëntatie aan beide kanten van de overgang tussen stelsels zijn wenselijk, maar moeten om effectief te zijn niet uitgaan van zo'n ééndimensionale conceptie van doorlopende leerlijnen. Met zo'n één dimensionale opvatting wordt geen recht gedaan aan én de leerlijnen van leerlingen én aan de opgave waar instellingen voor vervolgonderwijs zich jaarlijks voor gesteld zien om de enorme diversiteit aan instroom te accommoderen.

Onderwijsloopbanen kunnen effectiever en efficiënter

Leerlijnen naar en in het vervolgonderwijs kunnen effectiever en efficiënter. Veel kwalificatiewinst in termen van tijd is in Amsterdam te boeken door vanuit het voortgezet onderwijs meer inzet te plegen op directer doorstroom van autochtone havo/vwo-leerlingen naar hbo en universiteit (in de eigen stad dan wel daarbuiten). Binnen het vervolgonderwijs kan meer aandacht worden besteed aan het bij autochtone deelnemers en studenten voorkómen van zigzagloopbanen én aan langgerekte leerlijnen waaraan geen einde lijkt te komen. In het geval van allochtone deelnemers en studenten zijn er tekenen dat de loopbanen vooral in termen van de passendheid van de eerste opleidingskeuze effectiever kan. Dit impliceert meer aandacht voor studie- en beroepskeuze bij allochtone leerlingen gedurende het voortgezet onderwijs.

Onder advisering bij hogere Cito-scores leidt tot langere onderwijsloopbanen dan nodig is

Duidelijk is dat Turkse en Marokkaanse leerlingen met hogere Cito-scores nog te vaak van hun basisschool een advies voor de theoretische leerweg van het vmbo

meekrijgen. Mede daardoor zijn allochtone jongeren in het Amsterdams mbo sterk oververtegenwoordigd. We zien bovendien dat onder de hbo-studenten die via het mbo zijn ingestroomd, juist weer de Turkse en Marokkaanse studenten sterker dan andere groepen vertegenwoordigd zijn. Ze halen blijkbaar via het mbo de ‘schade’ van het te lage advies van de basisschool alsnog in.

Door een einde te maken aan deze onderadvisering kunnen twee vliegen in één klap worden geslagen: én de onderwijssegregatie naar niveau kan worden verminderd, én de leerlijnen van deze Amsterdamse jongeren kunnen in het vervolg efficiënter (want korter) verlopen.

Registratie van onderwijsloopbanen kan eenvoudiger

Het is denkbaar dat alle leerlinggegevens die beleidsmatig nodig zijn -in het kader van bekostiging, studiefinanciering én leer- en kwalificatieplicht- bijeen te brengen in één bestand. Dat vermindert de workload van met name de scholen ten aanzien van invoer, uitwisseling en conversie van bestanden aanzienlijk en verhoogt tevens de volledigheid en betrouwbaarheid van gegevens. Dat komt beleidsvoering zowel op landelijk als lokaal niveau ten goede.

Geraadpleegde literatuur

- Adviesraad Diversiteit en Integratie (2005). *Een crucial schooladvies. Een advies over de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs*. Amsterdam: Adviesraad Diversiteit en Integratie.
- Adviesraad Diversiteit en Integratie (2006). *'Het vmbo werkt!' Wat er nodig is om voor de toekomst een sterk vmbo te ontwikkelen*. Amsterdam: Adviesraad Diversiteit en Integratie.
- Babeliowsky, M. & R. den Boer (2007). *Voortgezet Onderwijs in beeld. De leerlingen en hun resultaten in het Amsterdamse VO schooljaar 2005/06*. Amsterdam: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Boer, P. den, J. Geerligts & T. Sjenitzer (2005). *Kwalificatiewinst in de beroepsonderwijskolom. Tweede vervolgmeting: 3 jaar vergeleken*. Wageningen: Stoas Onderzoek.
- Bijl, R., J. Boelhouwer & E. Pommer (red.) (2007). *De sociale staat van Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- CBS (2007). *Jaarboek onderwijs in cijfers 2008*. Voorburg: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cie-Boekhoud (2001). *Doorstroomagenda beroepsonderwijs*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
- Crul, M. (2004). *How Do Educational Systems Integrate? Integration of Second Generation Turks in Four Different Institutional Settings*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Crul, M. (2005). *Globalization and Education. Integration of Immigrant Youth*. Conference 'Globalization and Learning', 16-19 March in Stockholm. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Crul, M. & J. Schneider (2006). *Integration of Turkish second-generation men and women in Germany and the Netherlands. The impact of differences in vocational and academic tracking systems*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Demant, F., M. Maussen & J. Rath (2007). *Muslims in the EU: Cities Report. The Netherlands*. Open Society Institute, EU Monitoring and Advocacy Program.
- Dienst O+S (2008a). *Diversiteit in perspectief. Diversiteits- en integratiemonitor Amsterdam 2007*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek.
- Dienst O+S (2008b). *Segregatie in het Amsterdamse basisonderwijs*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Onderzoek en Statistiek.
- DMO (2006). *Voortgezet onderwijs in beeld. Rapportage 2005. De leerlingen en hun resultaten in het Amsterdamse voortgezet onderwijs schooljaar 2004/05*. Amsterdam: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- DMO (2007). *Basischooladviezen en etniciteit. Onderzoeksverslag 29 januari 2007*. Amsterdam: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Eimers, T. & H. Bekhuis (2006). *Vroeg is nog niet voortijdig. Naar een nieuwe beleidstheorie voortijdig schoolverlaten*. Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.
- Gemeente Amsterdam (2008). *Brief aan de Commissie WIJ over het rapport Segregatie in het basisonderwijs in Amsterdam van 30 juni 2008*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Heek, F. van et al. (1968). *Het verborgen talent. Milieu, schoolkeuze en schoolgeschiktheid*. Meppel: Boom.
- Herweijer, L. & R. Bronneman-Helmers (2007). *Onderwijs: participatie, integratie en kwaliteit*. In R. Bijl, J. Boelhouwer & E. Pommer (red.). *De sociale staat van Nederland*, p. 85-119. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

- Inspectie (2006a). *De staat van het onderwijs. Hoofdstuk 10 Doorlopende leerlijnen in het onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie (2006b). *De beroepskolom in de praktijk. Rapportage over een themaonderzoek*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Karsten, S., D. Elshof, C. Felix, G. Ledoux, W. Meijnen, J. Roeleveld & E. van Schooten (2003). *Onderwijssegregatie in Amsterdam. Hoe staat het ervoor en wat kunnen we eraan doen?* Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Kuyper H. & M.P.C. van der Werf (2001). *Inventarisatie van het verloop van leerlingstromen in het voortgezet onderwijs*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Latten, J. & W. van Dijk (2007). Emancipatie ongemerkt op stoom. Nuancering conclusies emancipatiemotor. In *Demos*, 23, pp. 1-5.
- Min. OCW (2006). *Kerncijfers 2001 - 2005*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Min. OCW (2008). *Kerncijfers 2003-2007*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Neuvel, J. & W. van Esch (2005). *De doorstroom van vmbo naar mbo. Een onderzoek naar de doorstroomregeling en de relatie tussen het beroepsperspectief en de beroepsopleiding in het mbo*. Den Bosch: CINOP.
- Nicis (2005). *Interculturele verbouwingen op Amsterdamse scholen voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs*. Den Haag: Nicis.
- Onderwijsraad (2004). *Tot hier en nu verder. Startkwalificaties en leerroutes*. Advies. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2005a). *Spreadingsmaatregelen onder de loep*. Studie. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2005b). *Betere overgangen in het onderwijs. Adviezen voor het verminderen van voortijdige schooluitval en het verkrijgen van een hoger opleidingsniveau in Nederland*. Advies. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2007a). *Presteren naar vermogen. Alle talenten benutten in het funderend onderwijs*. Advies. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2007b). *Onderbenutting van capaciteiten in basis- en voortgezet onderwijs*. Studie. Den Haag: Onderwijsraad.
- Onderwijsraad (2007c). *Doorstroom en talentontwikkeling. Onderwijs voor 12-18 jarigen*. Verkenning. Den Haag: Onderwijsraad.
- RMO (2005). *Eenheid, verscheidenheid en binding. Over concentratie en integratie van minderbeden in Nederland*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Rekenkamer Amsterdam (2007). *Vervolgonderzoek voortijdig schoolverlaten*. Amsterdam: Rekenkamer Amsterdam.
- Ruiter, D. de (2008). *The Merry-Go-Round of Disadvantage: Educational Policy and Integration in Segregated Schools*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Schoonhoven, R. van (2007a). *Genegen of gelegen? Feiten over samenwerking tussen vo en mbo*. MGK-rapport 07-90. Amsterdam: Max Goote Kenniscentrum bve.
- Schoonhoven, R. van (2007b). *OnzMoet: een sterke perspectief!* Eindrapportage. Intern rapport. Amsterdam: Max Goote Kenniscentrum bve.
- SER (2007). *Niet de afkomst maar de toekomst. Naar een verbetering van de arbeidsmarktpositie van allochtone jongeren*. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.

-
- Steeg, M. van der & D. Webbink (2006). *Voortijdig schoolverlaten in Nederland: omvang, beleid en resultaten*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Thomson, M. & M. Crul (2007). The Second Generation in Europe and the United States: How is the Transatlantic Debate Relevant for Further Research on the European Second Generation? In *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Vol. 33, No. 7, September 2007, pp. 1025-1041.
- Verbeek, F., E. van Eck, M. Glaudé, G. Ledoux & E. Voncken (2005). *Bruggen bouwen voor leerloophanen*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Voncken, E. & F. Bremer (2008). *Een rol van betekenis. Deelnemerbetrokkenheid bij de innovatie van het primaire proces in het mbo*. MGK-rapport 08-93. Amsterdam: Max Goote Kenniscentrum bve.

Bijlage

Tabellen

1 Kenmerken Amsterdamse mbo-, hbo- en wo-populatie

Tabel 1.1 Deelnemers naar sector en leeftijd

	Mbo		Hbo		Wo	
	#	%	#	%	#	%
16 jaar of <	1.707	9,4%	7	0,0%	2	0,0%
17 jaar	3.036	16,8%	328	2,3%	67	0,3%
18 jaar	2.890	16,0%	855	6,0%	960	4,3%
19 jaar	2.506	13,8%	1.284	9,1%	1.940	8,6%
20 jaar	1.833	10,1%	1.680	11,9%	2.438	10,8%
21 jaar	1.312	7,2%	1.795	12,7%	2.800	12,4%
22 jaar	880	4,9%	1.655	11,7%	2.718	12,1%
23 jaar	591	3,3%	1.338	9,5%	2.490	11,1%
24-30 jaar	1.437	7,9%	3.635	25,7%	7.402	32,9%
31-40 jaar	1.108	6,1%	1.087	7,7%	1.173	5,2%
41 jaar of >	805	4,4%	482	3,4%	517	2,3%
Totaal aantal	18.105	100,0%	14.146	100,0%	22.507	100,0%

1.1 Kenmerken mbo-populatie

Tabel 1.2 Mbo-deelnemers naar opleidingsrichting

	#	%
Economie	8.340	46,1%
Techniek	3.879	21,4%
Zorg en welzijn	5.886	32,5%
Totaal	18.105	100,0

Tabel 1.3 Mbo-deelnemers naar opleidingsrichting en etniciteit

	Economie		Techniek		Zorg en welzijn	
	#	%	#	%	#	%
Autochtoon	1.156	32,7%	1.175	33,3%	1.202	34,0%
Allochtoon, westers	421	40,4%	274	26,3%	346	33,2%
Allochtoon, niet westers						
- Turkije	1.117	56,4%	319	16,1%	545	27,5%
- Marokko	2.176	49,5%	690	15,7%	1.531	34,8%
- Suriname	1.982	47,6%	754	18,1%	1.432	34,4%
- Antillen/Aruba	262	40,4%	156	24,0%	231	35,6%
- Overige, onbekend	1.226	52,5%	511	21,9%	599	25,6%
Totaal	8.340	46,1%	3.879	21,4%	5.886	32,5%

Tabel 1.4 Mbo-deelnemers naar overige opleidingskenmerken

	#	%
<i>Type leerweg</i>		
Bol	14.039	77,5%
Bbl	3.483	19,2%
Examendeelnemer	583	3,2%
<i>Niveau</i>		
Assistent, niveau 1	1.080	6,0%
Basisberoeps, niveau 2	5.405	29,9%
Vakopleiding, niveau 3	4.359	24,1%
Middenkader/specialist, niveau 4	7.261	40,1%
<i>Volgtijd/deeltijd</i>		
Volgtijd	13.088	72,3%
Deeltijd	4.434	24,5%
Examendeelnemer	583	3,2%
Totaal	18.105	100,0%

Tabel 1.5 Mbo-deelnemers naar type leerweg en etniciteit, in procenten

	Bol	Bbl	Examendeelnemer
Autochtoon	65,7%	31,1%	3,1%
Allochtoon, westers	70,4%		
Allochtoon, niet westers			
- Turkije	86,2%	10,8%	3,1%
- Marokko	84,3%	12,7%	3,0%
- Suriname	76,8%	19,5%	3,7%
- Antillen/Aruba	76,3%	20,8%	2,5%
- Overige, onbekend	80,3%	16,4%	3,3%
Totaal %	77,5%	19,2%	3,2%

Tabel 1.6 Mbo-deelnemers naar niveau opleiding en etniciteit, in procenten

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4
Autochtoon	3,9%	28,1%	23,2%	44,9%
Allochtoon, westers	4,3%	25,2%	23,6%	46,9%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	6,8%	31,0%	25,3%	37,0%
- Marokko	5,9%	33,1%	23,3%	37,7%
- Suriname	5,5%	28,2%	25,3%	41,0%
- Antillen/Aruba	7,2%	30,1%	25,1%	37,6%
- Overige, onbekend	9,7%	30,3%	23,9%	36,2%
Totaal %	6,0%	29,9%	24,1%	40,1%

Tabel 1.7 Mbo-deelnemers naar niveau, leerweg en etniciteit

	Bbl		Bbl		Examendeelnemer	
	%	aantal	%	aantal	%	aantal
<i>Niveau 1</i>						
Autochtoon	36,5%	50	54,0%	74	9,5%	13
Allochtoon, westers	46,7%	21	51,1%	23	2,2%	1
Allochtoon, nw						
- Turkije	76,9%	103	14,9%	20	8,2%	11
- Marokko	78,9%	206	13,8%	36	7,3%	19
- Suriname	68,4%	156	25,0%	57	6,6%	15
- Antillen/Aruba	76,6%	36	21,3%	10	2,1%	1
- Overige, onbekend	83,9%	192	11,7%	26	4,5%	10
Totaal niveau 1	70,7%	764	22,8%	246	6,5%	70
<i>Niveau 2</i>						
Autochtoon	50,5%	501	45,8%	454	3,7%	37
Allochtoon, westers	64,5%	169	32,4%	85	3,1%	8
Allochtoon, nw						
- Turkije	82,7%	508	15,6%	96	1,6%	10
- Marokko	81,8%	1191	16,9%	246	1,3%	19
- Suriname	74,6%	877	24,1%	283	1,3%	15
- Antillen/Aruba	73,9%	144	23,6%	46	2,6%	5
- Overige, onbekend	72,3%	513	25,2%	180	2,4%	18
Totaal niveau 2	72,2%	3903	25,7%	1390	2,1%	112
<i>Niveau 3</i>						
Autochtoon	56,5%	463	40,7%	333	2,8%	23
Allochtoon, westers	60,6%	149	37,4%	92	2,0%	5
Allochtoon, nw						
- Turkije	85,2%	427	11,8%	59	3,0%	15
- Marokko	79,5%	813	18,0%	184	2,5%	26
- Suriname	70,2%	741	26,9%	284	2,8%	30
- Antillen/Aruba	70,6%	115	27,0%	44	2,5%	4
- Overige, onbekend	74,6%	412	23,1%	127	2,4%	13
Totaal niveau 3	71,6%	3120	25,8%	1123	2,7%	116
<i>Niveau 4</i>						
Autochtoon	82,5%	1308	15,1%	239	2,4%	38
Allochtoon, westers	80,7%	394	16,6%	81	2,7%	13
Allochtoon, nw						
- Turkije	91,4%	669	5,2%	38	3,4%	25
- Marokko	90,2%	1495	5,6%	93	4,2%	69
- Suriname	83,5%	1427	10,9%	187	5,6%	96
- Antillen/Aruba	83,2%	203	14,3%	35	2,5%	6
- Overige, onbekend	89,7%	402	5,9%	83	4,4%	38
Totaal niveau 4	86,1%	6252	10,0%	724	3,9%	285

Tabel 1.8 Mbo-deelnemers naar voltijd/deeltijd, in procenten

	Voltijd	Deeltijd	Examendeelnemer
Autochtoon	62,3%	34,6%	3,1%
Allochtoon, westers	63,4%	34,0%	2,6%
Allochtoon, niet westers			
- Turkije	82,8%	14,1%	3,1%
- Marokko	80,1%	16,9%	3,0%
- Suriname	72,7%	23,5%	3,7%
- Antillen/Aruba	71,5%	26,0%	2,5%
- Overige, onbekend	67,1%	29,6%	3,3%
Totaal %	72,3%	24,5%	3,2%

Tabel 1.9 Mbo-deelnemers naar inschrijvingsduur

	#	%
1 ^e jaar	11.832	65,4%
2 ^e jaar	4.332	23,9%
3 ^e jaar	1.477	8,2%
4 ^e jaar of langer	464	2,6%
Totaal aantal	18.105	100,0%

Tabel 1.10 Mbo-populatie naar stadsdeel en etniciteit, in procenten

	1 Centrum	2 Zeeburg/ Oost	3 Zuidoost	4 Noord	5 Oud/Zuid	6 West
Autochtoon	30,9%	16,0%	11,8%	29,7%	30,7%	14,9%
Westers all	9,5%	5,8%	4,5%	5,0%	10,0%	4,7%
Turks	4,7%	12,4%	1,2%	9,6%	6,7%	19,3%
Marokkaans	19,0%	32,3%	2,6%	18,8%	23,7%	37,7%
Surinaams	17,3%	21,6%	50,6%	19,8%	14,0%	13,0%
Antilliaans	2,5%	1,7%	10,1%	2,8%	2,6%	1,5%
Ov niet westers	15,8%	10,3%	18,8%	14,0%	12,2%	8,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

1.2 Kenmerken hbo-populatie

Tabel 1.11 Hbo-deelnemers naar opleidingsrichting

	#	%
Onderwijs	1.992	14,1%
Techniek	2.368	16,7%
Gezondheidszorg	844	6,0%
Economie	4.859	34,3%
Gedrag en maatschappij	1.975	14,0%
Taal en cultuur	2.108	14,9%
Totaal	14.146	100,0%

Tabel 1.12 Hbo-deelnemers naar opleidingsrichting en etniciteit, in procenten*

	EC	TE	GZ	OW	G&M	T&C
Autochtoon	30,7%	18,8%	7,5%	16,3%	12,4%	14,3%
Allochtoon, westers	23,8%	12,7%	7,5%	10,2%	7,8%	38,1%
Allochtoon, niet westers						
- Turkije	43,4%	16,6%	2,8%	16,8%	18,0%	2,4%
- Marokko	39,7%	11,0%	1,8%	19,8%	27,1%	0,6%
- Suriname	45,4%	15,0%	2,1%	11,9%	23,5%	2,1%
- Antillen/Aruba	38,0%	22,6%	4,8%	12,3%	15,8%	6,5%
- Overige, onbekend	50,3%	17,8%	4,2%	4,6%	9,3%	13,7%
Totaal %	34,3%	16,7%	6,0%	14,1%	14,0%	14,9%

* EC: Economie; TE: Techniek; GZ: Gezondheidszorg; OW: Onderwijs; G&M: Gedrag & maatschappij; T&C: Taal & cultuur.

Tabel 1.13 Hbo-deelnemers naar opleidingsfase

	#	%
Initiële opleiding	1	0,0%
Vervolgopleiding	65	0,5%
Propedeuse bachelor	6.682	47,2%
Propedeuse	-	-
Bachelor	7.101	50,5%
Master	297	2,1%
Totaal aantal	14.146	100,0%

Tabel 1.14 Hbo-populatie naar stadsdeel en etniciteit, in procenten

	1 Centrum	2 Zeeburg/ Oost	3 Zuidoost	4 Noord	5 Oud / Zuid	6 West
Autochtoon	63,2%	57,5%	28,4%	43,4%	62,5%	41,8%
Westers all	18,0%	14,8%	9,5%	11,0%	19,1%	13,7%
Turks	1,4%	3,4%	0,8%	5,7%	1,8%	9,0%
Marokkaans	3,7%	7,0%	2,4%	10,8%	4,0%	17,2%
Surinaams	4,1%	7,8%	37,6%	12,3%	3,2%	7,8%
Antilliaans	1,7%	1,3%	5,1%	4,2%	1,3%	1,4%
Overig niet westers	7,5%	8,1%	16,0%	12,4%	7,8%	8,7%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

1.3 Kenmerken wo-populatie

Tabel 1.15 Wo-deelnemers naar opleidingsrichting

	#	%
Onderwijs	122	0,5%
Natuur	1.813	8,1%
Gezondheidszorg	4.034	17,9%
Economie	2.883	12,8%
Recht	2.847	12,6%
Gedrag en maatschappij	6.337	28,2%
Taal en cultuur	4.471	19,9%
Totaal	22.507	100,0%

Tabel 1.16 Wo-deelnemers naar opleidingsrichting en etniciteit in procenten*

	EC	NA	GZ	OW	RE	G&M	T&C
Autochtoon	11,9%	7,3%	18,8%	0,6%	10,9%	29,4%	21,2%
Allochtoon, westers	12,7%	9,3%	14,2%	0,5%	13,3%	28,3%	21,7%
Allochtoon, niet-w							
- Turkije	16,9%	8,8%	15,8%	1,1%	23,4%	23,2%	10,7%
- Marokko	17,6%	9,1%	17,6%	1,2%	24,1%	19,6%	10,7%
- Suriname	16,8%	8,3%	16,7%	0,0%	27,0%	22,4%	8,8%
- Antillen/Aruba	14,3%	5,7%	15,0%	0,3%	18,0%	31,7%	15,0%
- Overige, onbekend	18,0%	12,4%	20,3%	0,2%	13,6%	21,5%	14,0%
Totaal %	12,8%	8,1%	17,9%	0,5%	12,6%	28,2%	19,9%

* EC: Economie; NA: Natuur; GZ: Gezondheidszorg; OW: Onderwijs; RE: Recht; G&M: Gedrag & maatschappij; T&C: Taal & cultuur.

Tabel 1.17 Wo-deelnemers naar opleidingsfase

	#	%
Initiële opleiding	2.623	11,7%
Vervolgopleiding	-	-
Propedeuse bachelor	3.493	15,5%
Propedeuse	399	1,8%
Bachelor	10.821	48,1%
Master	5.171	23,0%
Totaal aantal	22.507	100,0%

Tabel 1.18 Wo-populatie naar stadsdeel en etniciteit , in procenten

	Centrum	Zeeburg/ Oost	Zuidoost	Noord	Oud / Zuid	West
Autochtoon	70,8%	71,9%	44,7%	59,5%	73,8%	63,5%
Westers all	19,8%	14,7%	11,1%	13,2%	15,3%	14,4%
Turks	0,7%	1,6%	0,7%	3,2%	0,6%	3,8%
Marokkaans	0,8%	2,1%	1,1%	3,9%	1,3%	5,3%
Surinaams	1,5%	2,8%	24,1%	7,2%	2,3%	4,4%
Antilliaans	0,9%	1,2%	3,5%	3,4%	1,3%	1,2%
Ov niet westers	5,4%	5,8%	14,8%	9,6%	5,4%	7,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2 Voorgaande opleidingen

Tabel 2.1 Mbo-deelnemers naar voorgaande vo-school 2006

Brinnummer	Naam	#	%
17YS	Esprit Scholengroep	418	12,8%
17HB	Sg Nieuw West - ISA	283	8,7%
14RL	Vmbo ROCvA	280	8,6%
21ET	Sg Amsterdam Zuid - ISA	244	7,5%
16PS	Montessori Sg Amsterdam	238	7,3%
17VF	Bernard Nieuwentijt - ISA	220	6,7%
14RF	Sg Oost/Zuidoost - ISA	216	6,6%
21AS	Bredero College	214	6,6%
03AQ	Open Sg Bijlmer	152	4,7%
01OE	Wellantcollege	126	3,9%
	Overige	872	26,7%
Totaal		3.263	100,0%

Tabel 2.2 Hbo-deelnemers naar voorgaande vo-school 2006

Brinnummer	Naam	#	%
21GD	Calandlyceum	71	8,4%
17YS	Esprit Scholengroep	50	5,9%
01TC	Hervormd Lyceum	47	5,6%
17VF	Bernard Nieuwentijt - ISA	41	4,9%
21FF	Sg Reigersbos	41	4,9%
16PS	Montessori Sg Amsterdam	37	4,4%
14RF	SG Oost/Zuidoost - ISA	35	4,1%
14SE	Sg St Nicolaas Lyceum	35	4,1%
21AS	Bredero College	34	4,0%
02AN	Fons Vitae Lyceum	32	3,8%
17HB	Sg Nieuw West - ISA	32	3,8%
21BH	Dalton Sg Spinozalyceum	30	3,6%
	Overige	360	42,6%
Totaal		845	100,0%

Tabel 2.3 Wo-deelnemers naar voorgaande vo-school 2006

Brinnummer	Naam	#	%
21AB	Barlaeus Gymnasium	42	3,6%
21AF	Vossius Gymnasium	36	3,1%
01ET	Sint Ignatiusgymnasium	34	3,0%
02AN	Fons Vitae Lyceum	34	3,0%
16PS	Montessori Sg Amsterdam	32	2,8%
21GD	Caland Lyceum	29	2,5%
02AP	Het Amsterdams Lyceum	25	2,2%
02AR	Het Hervormd Lyceum	25	2,2%
14RF	Sg Oost/Zuidoost	24	2,1%
14SE	Sint Nicolaas Lyceum	23	2,0%
	Overige	848	73,6%
Totaal		1.152	100,0%

3 Leerlijnen

3.1 Leerlijnen mbo-populatie

Tabel 3.1 Mbo-deelnemers naar voorgaande opleiding, in procenten (n=10982)

	2003	2004	2005	2006
Vo	94,0%	79,5%	57,6%	29,7%
Ve*	-	0,2%	0,2%	0,2%
Mbo	-	15,6%	37,0%	63,9%
Ho	-	0,1%	0,3%	0,2%
Onbekend**	6,0%	4,7%	4,9%	5,9%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

* Ve: volwasseneneducatie.

** Betreft de categorieën 'LCS' (les- en cursusgeldregistratie), 'niet van toepassing' en 'niet geldig'; oftewel jongeren waarvan geen (geldig) onderwijsnummer bekend is op 1 oktober 2007.

Directe doorstromers mbo

Tabel 3.2 Directe doorstromers naar geslacht

	Mbo totale populatie		Directe doorstroom, totaal	
	#	%	#	%
Mannen	8.487	46,9%	4.498	49,0%
Vrouwen	9.618	53,1%	4.673	51,0%
Totaal aantal	18.105	100,0%	9.171	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Mannen	1.411	48,9%	1.264	48,3%
Vrouwen	1.475	51,1%	1.352	51,7%
Totaal aantal	2.886	100,0%	2.616	100,0%

Tabel 3.3 Directe doorstromers naar woonwijk

	Mbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Centrum/West	1.889	10,4%	878	9,6%
Zeeburg/Oost	2.452	13,5%	1.317	14,4%
Zuidoost	3.510	19,4%	1.656	18,1%
Noord	2.779	15,3%	1.458	15,9%
Oud/Zuid	1.293	7,1%	622	6,8%
West	6.182	34,1%	3.240	35,3%
Totaal aantal	18.105	100,0%	9.171	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Centrum/West	267	9,3%	241	9,2%
Zeeburg/Oost	408	14,1%	384	14,7%
Zuidoost	505	17,5%	427	16,3%
Noord	472	16,4%	424	16,2%
Oud/Zuid	212	7,3%	179	6,8%
West	1.022	35,4%	961	36,7%
Totaal aantal	2.886	100,0%	2.616	100,0%

Tabel 3.4 Directe doorstromers naar etniciteit

	Mbo totale populatie		Directe doorstroom, totaal	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	1.691	18,4%
Allochtoon, westers	1.041	5,7%	455	5,0%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	1.981	10,9%	1.229	13,4%
- Marokko	4.397	24,3%	2.581	28,1%
- Suriname	4.186	23,0%	1.935	21,1%
- Antillen/Aruba	649	3,6%	236	2,6%
- Overige, onbekend	2.336	12,9%	1.044	11,4%
Totaal aantal	18.105	100,0%	9.171	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Autochtoon	573	19,9%	457	17,5%
Allochtoon, westers	162	5,6%	131	5,0%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	391	13,5%	378	14,4%
- Marokko	772	26,7%	760	29,1%
- Suriname	591	20,5%	540	20,6%
- Antillen/Aruba	66	2,3%	53	2,0%
- Overige, onbekend	331	11,5%	297	11,4%
Totaal aantal	2.886	100,0%	2.616	100,0%

Tabel 3.5 Directe doorstromers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Mbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	1.691	18,4%
1 ^e generatie allochtoon	4.739	26,2%	1.866	20,3%
2 ^e generatie allochtoon	9.018	49,8%	5.568	60,7%
Onbekend	815	4,5%	46	0,5%
Totaal aantal	18.105	100,0%	9.171	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Autochtoon	573	19,9%	457	17,5%
1 ^e generatie allochtoon	485	16,8%	455	17,4%
2 ^e generatie allochtoon	1.817	63,0%	1.696	64,8%
Onbekend	11	0,4%	8	0,3%
Totaal aantal	2.886	100,0%	2.616	100,0%

Tabel 3.6 Directe doorstromers naar leeftijd

	Mbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	1.707	9,4%	1.361	14,8%
17 jaar	3.036	16,8%	2.535	27,6%
18 jaar	2.890	16,0%	2.359	25,7%
19 jaar	2.506	13,8%	1.844	20,1%
20 jaar	1.833	10,1%	829	9,0%
21 jaar	1.312	7,2%	185	2,0%
22 jaar	.880	4,9%	39	0,4%
23 jaar	591	3,3%	17	0,2%
24-30 jaar	1.437	7,9%	2	0,0%
31-40 jaar	1.108	6,1%	0	-
41 jaar of ouder	805	4,4%	0	-
Totaal aantal	18.105	100,0%	9.171	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	1.336	46,3%	1.194	45,7%
17 jaar	1.254	43,5%	1.143	43,7%
18 jaar	243	8,4%	231	8,8%
19 jaar	35	1,2%	30	1,1%
20 jaar	14	0,5%	14	0,5%
21 jaar	4	0,1%	4	0,2%
22 jaar	0	-	0	-
23 jaar	0	-	0	-
24-30 jaar	0	-	0	-
31-40 jaar	0	-	0	-
41 jaar of ouder	0	-	0	-
Totaal aantal	2.886	100,0%	2.616	100,0%

Omweggers mbo

Tabel 3.7 Omweggers naar geslacht

	Mbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Mannen	8.487	46,9%	2.302	41,9%
Vrouwen	9.618	53,1%	93	58,1%
Totaal aantal	18.105	100,0%	5.495	100,0%

Tabel 3.8 Omweggers naar woonwijk

	Mbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	1.889	10,4%	628	11,4%
Zeeburg/Oost	2.452	13,5%	662	12,0%
Zuidoost	3.510	19,4%	1.149	20,9%
Noord	2.779	15,3%	792	14,4%
Oud/Zuid	1.293	7,1%	413	7,5%
West	6.182	34,1%	1.851	33,7%
Totaal aantal	18.105	100,0%	5.495	100,0%

Tabel 3.9 Omweggers naar etniciteit

	Mbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	1.025	18,7%
Allochtoon, westers	1.041	5,7%	362	6,6%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	1.981	10,9%	449	8,2%
- Marokko	4.397	24,3%	1.160	21,1%
- Suriname	4.186	23,0%	1.406	25,6%
- Antillen/Aruba	649	3,6%	255	4,6%
- Overige, onbekend	2.336	12,9%	838	15,2%
Totaal aantal	18.105	100,0%	5.495	100,0%

Tabel 3.10 Omweggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Mbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	1.025	18,7%
1 ^e generatie allochtoon	4.739	26,2%	1.892	34,4%
2 ^e generatie allochtoon	9.018	49,8%	1.946	35,4%
Onbekend	815	4,5%	632	11,5%
Totaal aantal	18.105	100,0%	5.495	100,0%

Tabel 3.11 Omweggers naar leeftijd

	Mbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	1.707	9,4%	78	1,4%
17 jaar	3.036	16,8%	138	2,5%
18 jaar	2.890	16,0%	170	3,1%
19 jaar	2.506	13,8%	151	2,7%
20 jaar	1.833	10,1%	514	9,4%
21 jaar	1.312	7,2%	724	13,2%
22 jaar	880	4,9%	553	10,1%
23 jaar	591	3,3%	391	7,1%
24-30 jaar	1.437	7,9%	1.093	19,9%
31-40 jaar	1.108	6,1%	977	17,8%
41 jaar of ouder	805	4,4%	706	12,8%
Totaal aantal	18.105	100,0%	5.495	100,0%

Zigzaggers mbo

Tabel 3.12 Zigzaggers naar geslacht

	Mbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Mannen	8.487	46,9%	1.687	49,1%
Vrouwen	9.618	53,1%	1.752	50,9%
Totaal aantal	18.105	100,0%	3.439	100,0%

Tabel 3.13 Zigzaggers naar woonwijk

	Mbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	1.889	10,4%	383	11,1%
Zeeburg/Oost	2.452	13,5%	473	13,8%
Zuidoost	3.510	19,4%	705	20,5%
Noord	2.779	15,3%	529	15,4%
Oud/Zuid	1.293	7,1%	258	7,5%
West	6.182	34,1%	1.091	31,7%
Totaal aantal	18.105	100,0%	3.439	100,0%

Tabel 3.14 Zigzaggers naar etniciteit

	Mbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	817	23,8%
Allochtoon, westers	1.041	5,7%	224	6,5%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	1.981	10,9%	303	8,8%
- Marokko	4.397	24,3%	656	19,1%
- Suriname	4.186	23,0%	827	24,0%
- Antillen/Aruba	649	3,6%	158	4,6%
- Overige, onbekend	2.336	12,9%	454	13,2%
Totaal aantal	18.105	100,0%	3.439	100,0%

Tabel 3.15 Zigzaggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Mbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	3.533	19,5%	817	23,8%
1 ^e generatie allochtoon	4.739	26,2%	981	28,5%
2 ^e generatie allochtoon	9.018	49,8%	1.504	43,7%
Onbekend	815	4,5%	137	4,0%
Totaal aantal	18.105	100,0%	3.439	100,0%

Tabel 3.16 Zigzaggers naar leeftijd

	Mbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	1.707	9,4%	268	7,8%
17 jaar	3.036	16,8%	363	10,6%
18 jaar	2.890	16,0%	361	10,5%
19 jaar	2.506	13,8%	511	14,9%
20 jaar	1.833	10,1%	490	14,2%
21 jaar	1.312	7,2%	403	11,7%
22 jaar	880	4,9%	288	8,4%
23 jaar	591	3,3%	183	5,3%
24-30 jaar	1.437	7,9%	342	9,9%
31-40 jaar	1.108	6,1%	131	3,8%
41 jaar of ouder	805	4,4%	99	2,9%
Totaal aantal	18.105	100,0%	3.439	100,0%

3.2 Leerlijnen hbo-populatie

Tabel 3.17 Hbo-deelnemers naar voorgaande opleiding , in procenten (n=4796)

	2003	2004	2005	2006
Vo	99,6%	68,4%	42,2%	17,6%
Ve	-	1,2%	1,4%	1,6%
Mbo	-	4,9%	5,4%	5,0%
Ho	0,0%	18,0%	41,1%	66,5%
Onbekend	0,4%	7,5%	9,8%	9,3%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Directe doorstromers hbo

Tabel 3.18 Directe doorstromers naar geslacht

	Hbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Mannen	6.311	44,6%	1.430	43,1%
Vrouwen	7.835	55,4%	1.890	56,9%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.320	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Mannen	357	42,9%	276	45,9%
Vrouwen	475	57,1%	325	54,1%
Totaal aantal	832	100,0%	601	100,0%

Tabel 3.19 Directe doorstromers naar woonwijk

	Hbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Centrum/West	3.277	23,2%	562	16,9%
Zeeburg/Oost	2.307	16,3%	557	16,8%
Zuidoost	1.445	10,2%	429	12,9%
Noord	1.181	8,3%	318	9,6%
Oud/Zuid	2.297	16,2%	471	14,2%
West	3.639	25,7%	983	29,6%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.320	100,0%

	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Centrum/West	112	13,5%	61	10,1%
Zeeburg/Oost	104	12,5%	70	11,6%
Zuidoost	131	15,7%	99	16,5%
Noord	95	11,4%	80	13,3%
Oud/Zuid	105	12,6%	63	10,5%
West	285	34,3%	228	37,9%
Totaal aantal	832	100,0%	601	100,0%

Tabel 3.20 Directe doorstromers naar etniciteit

	Hbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.880	56,6%
Allochtoon, westers	2.138	15,1%	248	7,5%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	572	4,0%	176	5,3%
- Marokko	1.164	8,2%	332	10,0%
- Suriname	1.361	9,6%	325	9,8%
- Antillen/Aruba	292	2,1%	45	1,4%
- Overige, onbekend	1.342	9,4%	314	9,5%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.320	100,0%

	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Autochtoon	364	43,8%	188	31,3%
Allochtoon, westers	61	7,3%	42	7,0%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	66	7,9%	62	10,3%
- Marokko	130	15,6%	128	21,3%
- Suriname	109	13,1%	96	16,0%
- Antillen/Aruba	11	1,3%	9	1,5%
- Overige, onbekend	91	10,9%	76	12,6%
Totaal aantal	831	100,0%	601	100,0%

Tabel 3.21 Directe doorstromers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Hbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.880	56,6%
1 ^e generatie allochtoon	1.577	11,1%	290	8,7%
2 ^e generatie allochtoon	3.897	27,5%	1.143	34,4%
Onbekend	1.395	9,9%	7	0,2%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.320	100,0%

	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Autochtoon	364	43,8%	188	31,3%
1 ^e generatie allochtoon	88	10,6%	78	13,0%
2 ^e generatie allochtoon	380	45,7%	335	55,7%
Onbekend	0	-	-	0
Totaal aantal	831	100,0%	601	100,0%

Tabel 3.22 Directe doorstromers naar leeftijd

	Hbo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	7	0,0%	7	0,2%
17 jaar	328	2,3%	319	9,6%
18 jaar	855	6,0%	727	21,9%
19 jaar	1.284	9,1%	795	23,9%
20 jaar	1.680	11,9%	797	24,0%
21 jaar	1.795	12,7%	529	15,9%
22 jaar	1.655	11,7%	134	4,0%
23 jaar	1.338	9,5%	10	0,3%
24-30 jaar	3.635	25,7%	2	0,1%
31-40 jaar	1.087	7,7%	0	-
41 jaar of ouder	482	3,4%	0	-
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.320	100,0%

	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	7	0,8%	7	1,2%
17 jaar	304	36,5%	244	40,6%
18 jaar	406	48,8%	277	46,1%
19 jaar	103	12,4%	67	11,1%
20 jaar	11	1,3%	5	0,8%
21 jaar	1	0,1%	1	0,2%
22 jaar	0	-	0	-
23 jaar	0	-	0	-
24-30 jaar	0	-	0	-
31-40 jaar	0	-	0	-
41 jaar of ouder	0	-	0	-
Totaal aantal	831	100,0%	601	100,0%

Omweggers hbo

Tabel 3.23 Omweggers naar geslacht

	Hbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Mannen	6.311	44,6%	2.231	42,9%
Vrouwen	7.835	55,4%	2.969	57,1%
Totaal aantal	14.146	100,0%	5.200	100,0%

Tabel 3.24 Omweggers naar woonwijk

	Hbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	3.277	23,2%	1.279	24,6%
Zeeburg/Oost	2.307	16,3%	839	16,1%
Zuidoost	1.445	10,2%	500	9,6%
Noord	1.181	8,3%	409	7,9%
Oud/Zuid	2.297	16,2%	876	16,8%
West	3.639	25,7%	1.297	24,9%
Totaal aantal	14.146	100,0%	5.200	100,0%

Tabel 3.25 Omweggers naar etniciteit

	Hbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	2.201	42,3%
Allochtoon, westers	2.138	15,1%	1.184	22,8%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	572	4,0%	174	3,3%
- Marokko	1.164	8,2%	439	8,4%
- Suriname	1.361	9,6%	512	9,8%
- Antillen/Aruba	292	2,1%	134	2,6%
- Overige, onbekend	1.342	9,4%	556	10,7%
Totaal aantal	14.146	100,0%	5.200	100,0%

Tabel 3.26 Omweggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Hbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	2.201	42,3%
1 ^e generatie allochtoon	1.577	11,1%	673	12,9%
2 ^e generatie allochtoon	3.897	27,5%	1.198	23,0%
Onbekend	1.395	9,9%	1.128	21,7%
Totaal aantal	14.146	100,0%	5.200	100,0%

Tabel 3.27 Omweggers naar leeftijd

	Hbo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	7	0,0%	0	-
17 jaar	328	2,3%	6	0,1%
18 jaar	855	6,0%	20	0,4%
19 jaar	1.284	9,1%	64	1,2%
20 jaar	1.680	11,9%	278	5,3%
21 jaar	1.795	12,7%	633	12,2%
22 jaar	1.655	11,7%	755	14,5%
23 jaar	1.338	9,5%	624	12,0%
24-30 jaar	3.635	25,7%	1.750	33,7%
31-40 jaar	1.087	7,7%	710	13,7%
41 jaar of ouder	482	3,4%	360	6,9%
Totaal aantal	14.146	100,0%	5.200	100,0%

Zigzaggers hbo

Tabel 3.28 Zigzaggers naar geslacht

	Hbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Mannen	6.311	44,6%	1.380	44,0%
Vrouwen	7.835	55,4%	1.756	56,0%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.136	100,0%

Tabel 3.29 Zigzaggers naar woonwijk

	Hbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	3.277	23,2%	743	23,7%
Zeeburg/Oost	2.307	16,3%	491	15,7%
Zuidoost	1.445	10,2%	333	10,6%
Noord	1.181	8,3%	282	9,0%
Oud/Zuid	2.297	16,2%	513	16,4%
West	3.639	25,7%	774	24,7%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.136	100,0%

Tabel 3.30 Zigzaggers naar etniciteit

	Hbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.806	57,6%
Allochtoon, westers	2.138	15,1%	361	11,5%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	572	4,0%	139	4,4%
- Marokko	1.164	8,2%	233	7,4%
- Suriname	1.361	9,6%	295	9,4%
- Antillen/Aruba	292	2,1%	54	1,7%
- Overige, onbekend	1.342	9,4%	248	11,5%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.136	100,0%

Tabel 3.31 Zigzaggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Hbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.806	57,6%
1 ^e generatie allochtoon	1.577	11,1%	337	10,7%
2 ^e generatie allochtoon	3.897	27,5%	915	29,2%
Onbekend	1.395	9,9%	78	2,5%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.136	100,0%

Tabel 3.32 Zigzaggers naar leeftijd

	Hbo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	7	0,0%	0	-
17 jaar	328	2,3%	3	0,1%
18 jaar	855	6,0%	108	3,4%
19 jaar	1.284	9,1%	425	13,6%
20 jaar	1.680	11,9%	601	19,2%
21 jaar	1.795	12,7%	495	15,8%
22 jaar	1.655	11,7%	416	13,3%
23 jaar	1.338	9,5%	295	9,4%
24-30 jaar	3.635	25,7%	609	19,4%
31-40 jaar	1.087	7,7%	142	4,5%
41 jaar of ouder	482	3,4%	42	1,3%
Totaal aantal	14.146	100,0%	3.136	100,0%

Volhouders hbo

Tabel 3.33 Volhouders naar geslacht

	Hbo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Mannen	6.311	44,6%	1.270	51,0%
Vrouwen	7.835	55,4%	1.220	49,0%
Totaal aantal	14.146	100,0%	2.490	100,0%

Tabel 3.34 Volhouders naar woonwijk

	Hbo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Centrum/West	3.277	23,2%	693	27,8%
Zeeburg/Oost	2.307	16,3%	420	16,9%
Zuidoost	1.445	10,2%	183	7,3%
Noord	1.181	8,3%	172	6,9%
Oud/Zuid	2.297	16,2%	437	17,6%
West	3.639	25,7%	585	23,5%
Totaal aantal	14.146	100,0%	2.490	100,0%

Tabel 3.35 Volhouders naar etniciteit

	Hbo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.390	55,8%
Allochtoon, westers	2.138	15,1%	345	13,9%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	572	4,0%	83	3,3%
- Marokko	1.164	8,2%	160	6,4%
- Suriname	1.361	9,6%	229	9,2%
- Antillen/Aruba	292	2,1%	59	2,4%
- Overige, onbekend	1.342	9,4%	224	9,0%
Totaal aantal	14.146	100,0%	2.490	100,0%

Tabel 3.36 Volhouders naar etniciteit en generatie allochtoon

	Hbo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Autochtoon	7.277	51,4%	1.390	55,8%
1 ^e generatie allochtoon	1.577	11,1%	277	11,1%
2 ^e generatie allochtoon	3.897	27,5%	641	25,7%
Onbekend	1.395	9,9%	182	7,3%
Totaal aantal	14.146	100,0%	2.490	100,0%

Tabel 3.37 Volhouders naar leeftijd

	Hbo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	7	0,0%	0	-
17 jaar	328	2,3%	0	-
18 jaar	855	6,0%	0	-
19 jaar	1.284	9,1%	0	-
20 jaar	1.680	11,9%	4	0,2%
21 jaar	1.795	12,7%	138	5,5%
22 jaar	1.655	11,7%	350	14,1%
23 jaar	1.338	9,5%	409	16,4%
24-30 jaar	3.635	25,7%	1.274	51,2%
31-40 jaar	1.087	7,7%	235	9,4%
41 jaar of ouder	482	3,4%	80	3,2%
Totaal aantal	14.146	100,0%	2.490	100,0%

3.3 Leerlijnen wo-populatie

Tabel 3.38 Wo-deelnemers naar voorgaande opleiding, in procenten (n=8281)

	2003	2004	2005	2006
Vo	99,7%	68,4%	38,4%	13,9%
Ve	-	0,9%	0,9%	0,8%
Mbo	-	0,1%	0,1%	0,1%
Ho	0,0%	21,8%	50,4%	76,8%
Onbekend	0,3%	9,0%	10,1%	8,3%
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Directe doorstromers wo

Tabel 3.39 Directe doorstromers naar geslacht

	Wo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Mannen	9.328	41,4%	2.307	38,3%
Vrouwen	13.179	58,6%	3.714	61,7%
Totaal aantal	22.507	100,0%	6.021	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Mannen	456	39,7%	216	48,6%
Vrouwen	692	60,3%	228	51,4%
Totaal aantal	1.148	100,0%	444	100,0%

Tabel 3.40 Directe doorstromers naar woonwijk

	Wo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
Centrum/West	7.419	33,0%	1.589	26,4%
Zeeburg/Oost	5.755	16,7%	1.154	19,2%
Zuidoost	939	4,2%	367	6,1%
Noord	1.029	4,6%	357	5,9%
Oud/Zuid	4.781	21,2%	1.217	20,2%
West	4.584	20,4%	1.337	22,2%
Totaal aantal	22.507	100,0%	6.021	100,0%
	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
Centrum/West	244	21,3%	72	16,2%
Zeeburg/Oost	189	16,5%	74	16,7%
Zuidoost	87	7,6%	59	13,3%
Noord	100	8,7%	31	7,0%
Oud/Zuid	230	20,0%	88	19,8%
West	298	26,0%	120	27,0%
Totaal aantal	1.148	100,0%	444	100,0%

Tabel 3.41 Directe doorstromers naar leeftijd

	Wo totale populatie		Directe doorstroom	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	2	0,0%	2	0,0%
17 jaar	67	0,3%	59	1,0%
18 jaar	960	4,3%	884	14,7%
19 jaar	1.940	8,6%	1.431	23,8%
20 jaar	2.438	10,8%	1.615	26,8%
21 jaar	2.800	12,4%	1.577	26,2%
22 jaar	2.718	12,1%	415	6,9%
23 jaar	2.490	11,1%	36	0,6%
24-30 jaar	7.402	32,9%	2	0,0%
31-40 jaar	1.173	5,2%	0	-
41 jaar of ouder	517	2,3%	0	-
Totaal aantal	22507	100,0%	6021	100,0%

	Directe doorstroom '06-'07		Wv in Amsterdam	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	2	0,2%	1	0,2%
17 jaar	56	4,9%	31	7,0%
18 jaar	805	70,1%	313	70,5%
19 jaar	244	21,3%	82	18,5%
20 jaar	37	3,2%	15	3,4%
21 jaar	4	0,3%	2	0,5%
22 jaar	0	-	0	-
23 jaar	0	-	0	-
24-30 jaar	0	-	0	-
31-40 jaar	0	-	0	-
41 jaar of ouder	0	-	0	-
Totaal aantal	1148	100,0%	444	100,0%

Omweggers wo

Tabel 3.42 Omweggers naar geslacht

	Wo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Mannen	9.328	41,4%	1.510	42,4%
Vrouwen	13.179	58,6%	2.051	57,6%
Totaal aantal	22.507	100,0%	3.561	100,0%

Tabel 3.43 Omweggers naar woonwijk

	Wo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	7.419	33,0%	1.440	40,4%
Zeeburg/Oost	5.755	16,7%	570	16,0%
Zuidoost	939	4,2%	129	3,6%
Noord	1.029	4,6%	128	3,6%
Oud/Zuid	4.781	21,2%	658	18,5%
West	4.584	20,4%	636	17,9%
Totaal aantal	22.507	100,0%	3.561	100,0%

Tabel 3.44 Omweggers naar etniciteit

	Wo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	1.737	48,8%
Allochtoon, westers	3.652	16,2%	1.217	34,2%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	354	1,6%	52	1,5%
- Marokko	494	2,2%	32	0,9%
- Suriname	831	3,7%	113	3,2%
- Antillen/Aruba	300	1,3%	57	1,6%
- Overige, onbekend	1.455	6,5%	353	9,9%
Totaal aantal	22.507	100,0%	3.561	100,0%

Tabel 3.45 Omweggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Wo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	1.737	48,8%
1 ^e generatie allochtoon	1.401	6,2%	282	7,9%
2 ^e generatie allochtoon	4.343	19,3%	455	12,8%
Onbekend	1.342	6,0%	1.087	30,5%
Totaal aantal	22.507	100,0%	3.561	100,0%

Tabel 3.46 Omweggers naar leeftijd

	Wo totale populatie		Omweggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	2	0,0%	0	-
17 jaar	67	0,3%	4	0,1%
18 jaar	960	4,3%	25	0,7%
19 jaar	1.940	8,6%	51	1,4%
20 jaar	2.438	10,8%	84	2,4%
21 jaar	2.800	12,4%	180	5,1%
22 jaar	2.718	12,1%	588	16,5%
23 jaar	2.490	11,1%	389	10,9%
24-30 jaar	7.402	32,9%	1.339	37,6%
31-40 jaar	1.173	5,2%	592	16,6%
41 jaar of ouder	517	2,3%	309	8,7%
Totaal aantal	22.507	100,0%	3.561	100,0%

Zigzaggers wo

Tabel 3.47 Zigzaggers naar geslacht

	Wo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Mannen	9.328	41,4%	1.759	40,1%
Vrouwen	13.179	58,6%	2.627	59,9%
Totaal aantal	22.507	100,0%	4.386	100,0%

Tabel 3.48 Zigzaggers naar woonwijk

	Wo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Centrum/West	7.419	33,0%	1.471	33,5%
Zeeburg/Oost	5.755	16,7%	714	16,3%
Zuidoost	939	4,2%	148	3,4%
Noord	1.029	4,6%	209	4,8%
Oud/Zuid	4.781	21,2%	999	22,8%
West	4.584	20,4%	845	19,3%
Totaal aantal	22.507	100,0%	4.386	100,0%

Tabel 3.49 Zigzaggers naar etniciteit

	Wo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	3.142	71,6%
Allochtoon, westers	3.652	16,2%	627	14,3%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	354	1,6%	65	1,5%
- Marokko	494	2,2%	91	2,1%
- Suriname	831	3,7%	148	3,4%
- Antillen/Aruba	300	1,3%	52	1,2%
- Overige, onbekend	1.455	6,5%	261	6,0%
Totaal aantal	22.507	100,0%	4.386	100,0%

Tabel 3.50 Zigzaggers naar etniciteit en generatie allochtoon

	Wo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	3.142	71,6%
1 ^e generatie allochtoon	1.401	6,2%	284	6,5%
2 ^e generatie allochtoon	4.343	19,3%	905	20,6%
Onbekend	1.342	6,0%	55	1,3%
Totaal aantal	22.507	100,0%	4.386	100,0%

Tabel 3.51 Zigzaggers naar leeftijd

	Wo totale populatie		Zigzaggers	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	2	0,0%	0	-
17 jaar	67	0,3%	4	0,1%
18 jaar	960	4,3%	51	1,2%
19 jaar	1.940	8,6%	458	10,4%
20 jaar	2.438	10,8%	739	16,8%
21 jaar	2.800	12,4%	855	19,5%
22 jaar	2.718	12,1%	454	10,4%
23 jaar	2.490	11,1%	342	7,8%
24-30 jaar	7.402	32,9%	1.220	27,8%
31-40 jaar	1.173	5,2%	205	4,7%
41 jaar of ouder	517	2,3%	58	1,3%
Totaal aantal	22.507	100,0%	4.386	100,0%

Volhouders wo

Tabel 3.52 Volhouders naar geslacht

	Wo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Mannen	9.328	41,4%	3.752	43,9%
Vrouwen	13.179	58,6%	4.787	56,1%
Totaal aantal	22.507	100,0%	8.539	100,0%

Tabel 3.53 Volhouders naar woonwijk

	Wo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Centrum/West	7.419	33,0%	2.919	34,2%
Zeeburg/Oost	5.755	16,7%	1.317	15,4%
Zuidoost	939	4,2%	295	3,5%
Noord	1.029	4,6%	335	3,9%
Oud/Zuid	4.781	21,2%	1.907	22,3%
West	4.584	20,4%	1.766	20,7%
Totaal aantal	22.507	100,0%	8.539	100,0%

Tabel 3.54 Volhouders naar etniciteit

	Wo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	6.129	71,8%
Allochtoon, westers	3.652	16,2%	1.114	13,8%
Allochtoon, niet westers				
- Turkije	354	1,6%	129	1,5%
- Marokko	494	2,2%	205	2,4%
- Suriname	831	3,7%	358	4,2%
- Antillen/Aruba	300	1,3%	128	1,5%
- Overige, onbekend	1.455	6,5%	476	5,6%
Totaal aantal	22.507	100,0%	8.539	100,0%

Tabel 3.55 Volhouders naar etniciteit en generatie allochtoon

	Wo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
Autochtoon	15.421	68,5%	6.129	71,8%
1 ^e generatie allochtoon	1.401	6,2%	527	6,2%
2 ^e generatie allochtoon	4.343	19,3%	1.686	19,7%
Onbekend	1.342	6,0%	197	2,3%
Totaal aantal	22.507	100,0%	8.539	100,0%

Tabel 3.56 Volhouders naar leeftijd

	Wo totale populatie		Volhouders	
	#	%	#	%
16 jaar of jonger	2	0,0%	0	-
17 jaar	67	0,3%	0	-
18 jaar	960	4,3%	0	-
19 jaar	1.940	8,6%	0	-
20 jaar	2.438	10,8%	0	-
21 jaar	2.800	12,4%	188	2,2%
22 jaar	2.718	12,1%	1.261	14,8%
23 jaar	2.490	11,1%	1.723	20,2%
24-30 jaar	7.402	32,9%	4.841	56,7%
31-40 jaar	1.173	5,2%	376	4,4%
41 jaar of ouder	517	2,3%	150	1,8%
Totaal aantal	22.507	100,0%	8.539	100,0%

Lijst van gebruikte afkortingen

B&W	College van Burgemeester en Wethouders
Bbl	Beroepsbegeleidende leerweg
Bol	Beroepsopleidende leerweg
Bve	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CFI	Centrale Financiën Instellingen
Cito	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
DD	Directe doorstromer
DMO	Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
ECBO	Expertisecentrum Beroepsonderwijs i.o.
ELKK	Elektronisch Loket Kernprocedure en Keuzegids
Havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
Hbo	Hoger beroepsonderwijs
Ho	Hoger onderwijs
HvA	Hogeschool van Amsterdam
IBG	Informatie Beheer Groep
LAS	Leerling Administratie Selectie
LCS	Les- en cursusgeldregistratie
LICA	Landelijk Informatie- en Expertisecentrum Aansluiting Hbo
LNv	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Lwoo	Leerwegondersteunend onderwijs
Mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
MGK bve	Max Goote Kenniscentrum voor beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
O+S	Dienst Onderzoek en Statistiek
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Po	Primair onderwijs
RMO	Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling
ROC	Regionaal opleidingscentrum
ROCvA	ROC van Amsterdam
Sbao	Speciaal basisonderwijs
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SER	Sociaal-Economische Raad
So	Speciaal onderwijs
UvA	Universiteit van Amsterdam
Vavo	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
Ve	Volwasseneneducatie
Vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vo	Voortgezet onderwijs
VOCL	Voortgezet Onderwijs Cohort Leerlingen
VU	Vrije Universiteit
Vwo	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
Wo	Wetenschappelijk onderwijs

Over de auteur

Mw. dr. R. (Renée) van Schoonhoven verricht onderzoeken voor onder meer het Max Goote Kenniscentrum. Zij studeerde sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en was aansluitend enige jaren werkzaam in de (onderwijs)vakbeweging en bij een werkgeversorganisatie in het funderend onderwijs. Daarna werkte ze als coördinator vmbo bij de directie Voortgezet Onderwijs van het ministerie van OCW. In het midden van de jaren negentig heeft ze bij de Universiteit van Amsterdam promotieonderzoek verricht naar de invoering van het stelsel van decentrale arbeidsvoorwaarden in het voortgezet onderwijs. Dit onderzoek werd in 1999 afgerond met het proefschrift *Behouden beleid; Naar decentrale arbeidsvoorwaarden in het voortgezet onderwijs*. Naast het werk voor het Max Goote Kenniscentrum is ze werkzaam bij Actis Advies te Rotterdam.